

ШИШЫН

ВКП(б) ТЫВА ОБКОМУНУН, КЫЗЫЛ ХООРАЙ КОМИТЕДИНИН БОЛГАШ АЖЫЛЧЫ ЧОННАРЫН ДЕПУТАТТАРЫНЫН ОБЛАСТ СОВЕДИНИН ОРГАНЫ

1925 ЖЫЛДА УНАСЫЛАТТЫН

1951
ИЮНЬ
5
вторник
№ 110 (2284)
8Р133 20 КӨП.

Бо хүнгү солунда:

Тес-Хемниң сугтарылга бугазы ажылгалда кирген (1 арын).
Совет Эвилелинде (1 арын).
А. ЧАДАМБА — Дөрткү улдуңнуң түңнели (1 арын).
Н. ВИШНЯКОВ — Тес-Хемниң сугтарылга бугазы (1 арын).
В. И. Ленинниң Чогаалдарының үчүн беш дугаар тому (2 арын).
А. МУТИНОВ — Саарылга хөрөгилериниң эргилдезин

дүргү дедири дээш демиселди күштелдирер (3 арын).
Редакцияга чагаалар (3 арын).
И. ЛОМАКИН — Заочное өөредилге — күрү ужурудузайыг чугула херек (3 арын).
Дөрт күрүнелерниң даштыкы херектер министрлерин оралакчыларының баштайгы чөвүл хуралы (4 арын).
Тайбынның Пактызы дээш! (4 арын).
Корсада болушчунаар (4 арын).

ПАРТИЙЖИ ДААЛГА

Большевик партия болза, Ленинниң естери-биле алдыга, бистинг үевинин угааны, алдархүндүзү болгаш арын-нүрү болуп турар. Ленин—Сталинниң партияныга хамаарылгалыг турарында бедиң алдар чок. Партияга кезижү болуру бистин маадырылган Төрөөн чуртувустуң эң эң кижилерин, оң эңне иденкейлиг болгаш мелерелди оолдар, кыстарыга амдыралдыг бедиң указы апарган. Коммунистерниң партиязы — коммунизминг туттуларын чедишкенинги шийтирилээринче массаны сүрдү иширип турар. ВКП(б) кезижүнеринин хүлээгелерин ыдыкты-биле сүүседирин, революстуг улуг сорулгаларның боттандырылганы дээш доктамаал демисекирин коммунистерден партия негеп турар.

Бистинг партиявыстың кезижүну болурун кым күзеп турар болдур, ол кижин бистинг партиявыстың программалыг, тактиктиг болгаш организастыг үдеинерин чүгле хүлээп алыры-биле оожургавай харын ол үдеинеринин боттанылгазы дээш, оларны амдыралга чорудары дээш херек кырында ажылдар ужурулуг деп эш Сталин бисти өөредип турар.

Партияның сагылга-чурумун шыңгы сагырып, партияның болгаш чурттуң политиктиг амдыралына иденкейлиг киржини, партияның политиказын болгаш партия организастыгынын шийтирилерин херек кырында чорудары, күш-ажылдыг болгаш чурттуң сагылга-чурумун сагырынга үлгерин болурун, бүдүрүлгө болгаш ажил-херектин квалификациязын үзүк соксаал чок бедиңишпаш, бодунуң ажил-херектиң техниказын шийгээдил алыры, масса-биле харылзаны хүн-бүрү быжыгларын, ажылчы чонунг негелделеринге болгаш херектелдеринге өй-шаанда сатыш салыры, партия кезижүну эвес массаларга партияның политиказын болгаш шийтирилериниң үт-а-бодалгазын тайылбырлап бээрин — ВКП(б)-ниң Уставы коммунистерден негеп турар.

Партия бодунуң кезижүнерининг мelderид болгаш иденкейлиг чорун бедиң дугайында үргүлүч сагыш салып турар. Мону боттандырып чедип алырынга бир эң чугула арга болза, коммунистерге партияны даалгаларын берип, оларны ажылдары берип, партия организастыгынын хой ичинин, партияның ажылдарын чорударын коммунистерге хүлээдил, оң күсөлдөзүн тынап турар. Хой-инининг ажил-чорудулазынга бергерлерин алып эртер кылдыр коммунистер өзөр, ол анча угаабодалга дадыгар, ажил-ишти мергезиди шийгээдил.

Бистинг партиявыстың амдыралында мажар кижилер боттарының хой-ининиң ажил-чорудулазын бичи ажылдардан эгелээш, партияның иденкейлиг ажылдакчылары болуп чоорту өзүп турар таварылгалар эвээш эвес. Биздиң кижилер районнар санында хой Партия-политиктиг амдыралы канчаар организастыгынын чийээ Кызылдын кедээ районуң «Вай-булун» колхозта, Каа-Хем районуң «Коммунизмче орук» колхозта партия организастыгынын чорутуу турарлар. Оларда бүгү коммунистер болгаш партия кезижүнуң кандидаттар артыл бүдүрүлгениң кол-көч чугула участоттарында таарыштыр тургустунулаан. Партияны даалгалар кижин бүрүндө бар болгаш олар ону эң күсөлдүп турарлар.

Коммунистерниң хой кезин агитаторлар, хаа солуннар редколлегияларының кезижүнерин болуп, чаксы хову ажылының үевинде механизаторлар ортузунга

политиктиг улуг кижизидилге ажылдарын чоруткан.

Бо талазы-биле эки чикекти ол ынакш Улуг-Хем районуң «Искра» колхозта партия организастыгының секретари эш Торжу көргүскөн. Ол болза, анаа коммунист турганындан ол улуг колхозтуң партия организастыгының удуртукчуу болу берген. Эш Торжу партия-политиктиг ажылды акылга айландырып берген эки холбаштырып билер апарган.

Коммунист бүрүзү партияны даалгалыг турарына, ону үсөдиринге аңсеткидиг болурун партияның организастыгы бүрүзү чедип алып ужурулуг. Партия бюрократының болгаш партия организастыгының секретары болза, эң чугула айтырылганы доктаамал кижизидип салыр ужурулуг. Билганы коммунистерни политиктиг болгаш нити эртем билгеге өөрдир эргожок чугула. Оларны аажы-чанын болгаш ажилга арга-дурдуктазын билер керек. Партия ажилына формализм турбас ужурулуг. Партия ажилын сеткил сагыштың ханызындан эки ызылар. Партияны кезижүнеринге хуваалдыг даалгалар маңа улуг рольды ойнаар.

Бистинг партиявыстың эге организастыгына масса-биле кады туруп, олар-биле дөрт ажилдап турарлар, партияны иштиги база масса-политиктиг амдыралының болгаш административ-партияны ажил-агыш чорудулазынын контрольдарының талазы-биле оларда организастыг хүлээгелер хой. Бичанга, коммунистерге бээр даалгаларың характерни яны-бүрү болуру чугаажок, оң ужурунда коммунистерниң күжү хамыктың мурнуна эң чугула черлерге таарыштыр тургустунган турар болуп ужурулуг.

Биче күштүг колхозтар улгатыр катышкан соонда партия организастыгының кезижүн составы база улгаткан. Ол чорук болза, коммунист бүрүзүңе үргүлүнүң доктаамал болгаш эөлчөклүг түр даалгаларың үчтү түңнелин бодамчалыг кылырың, чачыс-даа кижин бодунуң парторганизастыгынын мурнуна даалга чок турар чорукту болдуруу эге организастыг секретарыларын-ден негеп турар.

Партияны массаларың бот-ажыл-чорудулазын чорубиле бистинг партияны күсүштүг. Бо шының чорукту билбейн турар удуртукчулар бистинг партия организастыгына бар. Каа-Хем районуң «Победа», «Большевик», «Красное знамя» болгаш Ворошилов аттыг колхозтарда партия организастыгы кезижүнерининг болгаш кандидаттарың ыранта хой кезининг партия, хой-ининг организастыгының ажил-чорудулазын иденкейлиг киржилгезин организаставайн турарлар. Оң ужурунда ол колхозтарда партияны иштиги организастыг болгаш кижизидилгеге ажылдары оңа багай байдалда туруп турар, а партияны Каа-Хем райкомунун, оң бюрократу кезижүнери бо багай байдалга база-ла таарымал олурулар. Мындыг четпестерин дүргөп чавылдыр херек.

Партия организастыгы коммунистерге партияны даалгаларың күсөлдөзүн үргүлүч хынаар ужурулуг. ВКП(б) райкомнарының сорулгазы — партия даалгаларының практицизм байдыр ужурулуг. Бо дугайында четпестерин узуткаар талазы-биле эге организастыгыга дузалар.

Партияны даалга — ВКП(б) кезижүнерининг большевикчи кижизидилгезин, оларны коммунизм тудушкунуна иденкейлиг кириштинерининг эңне кол чепсээ.

Тес-Хемниң сугтарылга бугазы ажылгалда кирген

Тес-Хем биле Эрин районнарының араажылары улуг күш-ажылчы тивелелени чедип алган.

Бо чылдың июнь 3-те ийи районуң тудушкунуң эр, херөөжөө колхозчуларының, областың суг ажыл-агыйының механизаторларының, база партия болгаш совет организастыгының төлөөгелерининг 500 кижини кыргызчалыг митингизин болуп эртен.

Митингизин Тес-Хем партия райкомунун секретари эш Чугдур ачкыткан. Оң соонда ВКП(б) обкомунун секретари эш Тока, Тес-Хем райкомунун даргазы Социалист Күл-ажылдык Маадыр эш Турген-оол, Эрин райкомунун даргазы эш Чимба, Тес-Хем райоңда Калинин аттыг колхозтуң даргазы эш Биче-оол, тудуңунг иденкейлиг киряачилери эштер Аратына, Чес болгаш башкы эш Власова олар сөс ап чүве чугаалааннар.

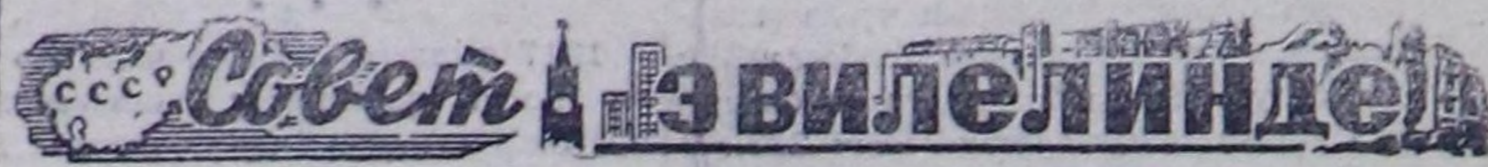
Тес-Хемниң болгаш Эринниң колхозчуларының канчаар-даа аажок улуг күш-ажылчы чедишкенирининг болгаш

сугтарылга бугазының чөр болгаш мал ажалын күдүрениңе улуг ужурудузайың чүве чугаалааннар тодаргай айтыкан.

Совет Тываның ажилчы чоннары дээш, үргүлүнүң сагыш салышының салып турар улустуң мынак баштың чызы эш Сталинга чорудар байырлыг чагааны митингизин киряачилери улуг көдүрүлүшкүн-биле хүлээп алган.

Облкомунун секретари эш Пахомов эң өң 52 буга тудушкунуна обл. куускомун болгаш партия обкомунун Хүндүлүг бижин тывыскаан. Оң-биле кады Тес-Хемниң болгаш Эринниң партия, совет организастыгынын төлөөгелери тудуга иденкейлиг киряачилерин 86 эр, херөөжөө колхозчуларга, районнар топтерининг ажилчы чоннарынга ВКП(б) райкомнарының болгаш райкуускомнарың Хүндүлүг бижин тывыскаан.

ВКП(б) обкомунун секретари эш Тока удаанын үзе кезиптерге Тестинг суг буганың үнү-биле Тес-Хемниң колхозчу ховуларыңче хал баткы.

М. И. Калининниң тураскаалы

Большевик партияның болгаш Совет күрүнениң шыларгангай ажилдакчы Михаил Иванович Калинин мачезинден бээр бо чылдың июнь 3-де беш чыл ою болган. Чырык чагай амдырал чурталгазы улуска кызыгаар чок бараан болган болгаш Төрөөн чуртуга кончуг ханызы-биле шуут бердинген улуг революстунуң болгаш социалист күрүнениң тургузушкунуң тураскаалын совет улус сактып эртерген.

М. И. Калининниң адын бистинг чуртувуста хоорайлар, заводтар, фабрикалар, колхозтар болгаш өөредилге черлери эдилеп турар. М. И. Калининниң амдыралы болгаш ажил-чорудулазы-биле холбашкан черлерде тураскаалдыг сабырал тургустунулаан.

СССР-ниң Министрлер Төвүлелиниң доктаалын бугаар 1950 чылда Москвага М. И. Калининниң музейин ачаткан. Ол Кремльден ырак эвээсте Михаил Ивановичиниң улус хүлээп алыр черинин 27 чыл дүргүндө туруп келген Мохвал кудумчуңда бижилде тургустунган.

Кыска хуусаада ол музейге он-он муң москвалык болгаш бистинг чуртувустуң яны-бүрү бүдүнүрүндө келген кижилер чораннар. Бо чылдың май айда музейни көрүп чоран экскурсантыларың аразында Л. М. Каганович аттыг күрүнениң бир дугаар поддипник заводунун, «Компрессор» заводунун ажилчылары болгаш СССР-ниң кадык камгалалының РСФСР-ниң чик үлетүрүнүн Министрствозу-

нун ажилдакчылары, өңүг металлдарың болгаш алдының М. И. Калинин аттыг Москва институтунуң болгаш өс-се-даа дээди эртем черлериниң өөреникчилери, школялары, Совет Армияның дайынчылары чоран.

В. И. Ленинниң болгаш И. В. Сталинниң шыныч соратныгың большевик партияның, Совет күрүнениң мурнакчы тургузушкунуң, коску уауртукчуларының бирээси М. И. Калининниң чырык чагай амдыралын көргүзүп турар хой саныг документилерин, парлатынган чогаал ажилдарын, бодунуң хуу эт херекселдерин, ховар чуркчуларың болгаш чурттуң эң эки чуркчуларың чуруктарын музейниң залдарында делгез.

М. И. Калининниң Октябрьниң социалист Улуг революцияның белеткелчиги үевинден эгелээш амдыралың болгаш революстуг ажил чорудулазының дугайын музейниң делгези чугаалап турар.

Музейге чоран кижилер хайныкшыдыг сестерин ол музейниң сапалдар дептеринге артырып каан турарлар: «М. И. Калининниң амдыралы болза, бүгү совет кижилерге улуг чикек болур. Бистинг улустарымыс М. И. Калининге ынак, ону үнелеп чоран, оң дугайында тураскаал бистинг мурнууска мажар кезеде чавыпанып чоруур» — деп эмчи Иванова ында бижээ.

(СӨТА).

Чурттуң совхозтары чаксы ынаш олуртуушкунун дооскан

Чурттуң совхозтары хову камгалалының чаксы ынаш тарылгазың сайырадышының чедишкениң дүргөп чыгыш үрезин тарырының чыны болгаш олуртуушкунун 97 хуу күсөлдүг.

Чамдык областарың, крайларың болгаш республикаларың совхозтары хову камгалалының ынаш олуртуушкуну кылырың чыл планын чаксына ажык күсөлдүг. Мурнакчыларың аразында — Тула, Куйбышев, Ульяновск, Ростов областарың совхозтары чаксы ынаш олуртуушкунун планын 102

хуу, Башкир АССР — 109 хуу, Грозный область — 116 хуу кылдыр күсөлдүг.

Совхозтар чаа ынаш олуртуушкуну чорутушпаан, моон мурнунда чылдарда кылган ынаш тарылгазыңга улуг септелге ажилдарын кылганнар. Ийи үрезин тарырының чаксы планын ийи дакыр ажык тараан. Ол чорук болза, келер чылын ынаш олуртуушкунуңа дыка улуг дөгүнүң ажыл болур.

Ам совхозтар бичи ылаштарың ажаалаг ажилын чоруду эгелээнер.

(СӨТА).

Тараа ажаап алышыкы эгелээш

БАКУ Азербайджанның совхозтар министрствозунунг совхозтары тараа ажаалагы эрттен чылга бодарга, 10 хонук эрте эгелээнер.

Шөлдерге республинда Орджоникидзе аттыг эң улуг урезин совхозунг комбайнары үңгүлзөн. Ол ажил-агыштың шөлдеринге бо сезонда боду чоруур 10 комбайнар ажалдар. Ажаалаг

машиналарының паркыга «Сталнец-6» деп он күчүлүг комбайнар немешкен. Бүгү агрегаттарда тараа алып черлерин тургускан болгаш үш дугаар арылгалга база деритинген. Бүгү комбайнар серидедикчилер-биле хандыртынган. Бастырынган тараалар үзүктел чок чүдүртүнер.

ТБИЛИСИ. Чап чаа ажаап алган 20 центнер арбайны Сигнах районунун Руставели аттыг колхозтуң тараакчылары белекел базазынга думалаган.

Кварельский районунг колхозтары байлактыг дүжүттү өстүрүп алган. Сталин аттыг колхозтуң ховуларыңче

комбайнар үңген. Ол комбайнар маңа муң гектар хире тараа культура-ларын ажаап алыр. Комбайнер Келесашвили гектар бүрүндөн 25 центнер тарааны бастырып ап турар.

(СӨТА).

ТЕС-ХЕМНИНГ СУГТАРЫЛГА БУГАЗЫ

Тес-Хем болгаш Эрин районнарының ажилчы чоннары областың суг ажыл-агыйының инженерлерининг болгаш техниктериниң айтылгазы-биле ажылдап тургаш Тес-Хемниң сугтарылга бугазы ажылгалче киргенер.

Тес-Хемниң сугтарылга бугазы Тес-Хем болгаш Эрин районнарының колхозтарыга канчаар-даа аажок улуг амдырал ужурудузайыг болуп турар. Уң буга бо чылын безин дыга хой черлерде кызыл-тасты тарып каан баштайгы каш муң гектар ховуну сугтарар. Амдык чылын сугтарар шөл 5 муң гектар чедер, а сонгу чылын 8 муң гектар четкен турар ужурулуг.

Тес-Хемниң бугазы дээрге, долузу-биле бо үевинг гидротехниктиг чепселдешин болуп турар. Ону областың суг ажыл-агыш инженерлери Ни чулының, Ваветин, Перевозчиконтуң төлөвилдерин бугаар кылган. Уң буга системазын кылырда бөдүүн болгаш ажил херекчи, а ону ажылгаарга иденкейлиг болгаш ажилчы кылыр дээш областың суг ажыл-агышның инженерлери эвээш эвес ажылды кылганнар.

Ол буганың эге бакы оожум сугтуң Тес-Хемниң үрлешиниң үевинде долу телеш холдени бээр бир адырындан сугну алыр. Тараа тараан черге чокшуп келгеш, ол суг моондактап турар чепселенишиңкениң таваргы участоттарың үлекчилери-биле тарыткан участоттарга чедер болгаш сугтарылга.

ның түр бугаларың дузазы-биле черни сугтарар. Магистральдыг буга сугтарып турар шөлдуң ортузун таварып эртип турар болгаш ийи талага башкартынар. Оң дузазы-биле таарыштырып турар чепселешкенинниң санж ийи катап ызырып турар.

Тес-Хемниң сугтарылга системазының бир адытыгы чоруу чүдөл дээрге, ол буга сугаттыг шөлдерге кедээ ажил-агыштың шүптү-ла ажилдарын калбаа-биле механизастарының түр сугат бугаларын ажилгал тургаш сугтарылга чык чаа системазын ажилгаарының аргаларын берип турарында болур. Тур сугтарылга бугалары-биле сугтарылган черинг ортукам хемчээлдиг шөлү 211 гектарларга деңижип турар. Эңне эвээш участок 105 гектарларга дең, а эңне улуу — 274 гектарларга дең. Бичангаш ындыг участоттарга үш чажар машиналарын кожул каан чажар агрегаттар болгаш боду чоруур комбайн даа база оондаа өске кедээ ажил-агышның нарын машиналары хостуу-биле чоруп ажилдар. Тесте буга казырының идеясы шагда-ла тывылган турган. Уңун чылдарда-ла инженер Н. Бобров-тун 15 муң гектар шөлду сугтаргына Тес-Хемге плотина тударының төлөвилди кылдынган турган. Бичаарда колхоз болгаш нарын техника, инженер-техниктиг күштер-даа чок турган.

Бо буга улусчу тудуңун аргазы-биле тургустунган болза-даа, колдуг-ла ажилдарын механизастың күчү-биле кылган. Кастанган довурактың нити хемчээли 90 муң кубометрге деңижип турар, а он 70 муңдан эвээш эвезин механизастар-биле наскан болгаш чүгте 20 муң хирезин хол-биле кылган болуп турар. Деңизар черге довуракты автомашиналар — боду дүжүрлер дажып турган, гидротехниктиг чепселениши-кини тудар ынаштары база-ла автомашиналар өөртүп турган болгаш нити ынаш дилер машиналар-биле дидирип турган.

Тес-Хемниң сугтарылга системазының кол-ла ужуру-дузазы болза, областың ийи районнарының ажил-агышның чартырында болуп турар. Тарылга шөлү 3 катап көвүдээр, а дүжүттүң нити чыылдазы 6—8-тен эвээш эвес катап улады. Тараа культураларың ажаап алырың көвүдөдир болгаш шынааларың сугтарар чорун колхозтуң мал ажилыңга быжыг чемгерилге баазазын тургузарыңа дузалыг болур.

Тес-Хемниң сугтарылга системазының черлеринге кедээ ажил-агышның эңне чүдүл-бүрү культуралар үнүп болур. Бича хун херели-даа болгаш чылыг-даа эмгекч, чүгте өлчүк четпейн турган. Чамдык тускай эртемчилер анча рис-да тарырга эң үнүп болур чадаас дилин турарлар.

Тес-Хемниң бугазының база бир улуг ужуру-дузазы болза, оң улугтун тудушкунун аргазы-биле тургуштуваны болур. Колхоз тургузушкунуң күзү-биле оон-даа улуг чепселениши-кинерин тургузуп алырың оң дуржулгазы көрүскөн. Ол бутаның хол-биле кылыр ажилдарын ол ийи районнарың удуртукчулары-биле кады калбак үнүшкүнү-биле күсөлдүгөн. Партияниң массалыг ажилдарының бедиң денчелини ачызы-биле тудууга ажилдап турган колхозчулар тудушкун ажилдарына хунуң-не ийден хой нормаларын күсөлдүп күш-ажылчы маадырыг чорутарын көргүскенер. Социалист чары беди-биле көдүртүгөн турган.

Тес-Хемге кылдынган улусчу туду чүгте эгези-дир. Бистинг мурнувуста ам — Бардыттың болгаш Чаа-Холдин делдем ховулары база бар. Бистин мурнувуста база-ла Тес-Хемниң улуг бугазының тудуу бар, ол буга 50 муң чедип турар гектарың сугтарар. Бича ийи районнарың колхозтарыңа электри энергиязын алырың болгаш хемнин ийи талаларында ховулары сугтарар аргалары бээр төлөөде, Тес-Хемниң тудуу тургузарының дугайын тускай эртемчилер шийтирилген турар. Ам чуну-даа күсөлдүп ап болур. Бойдустун хайырларын манавай ону чүтүгөн аптар күштүг техника, инженер каадырлары болгаш колхозчу тараа чынар ам бар апарган.

Н. ВИШНЯКОВ.

Дөрткү улдуңнуң түңнели

Чаа-Хөл сумузунун Даг-Аразында эге школарың 1—3 класстарың өөреникчилери өөредилге чылын бедиң түңнели доосканнар. Өөредилге чылының дүргүзүндө өөредилгезинге чүгле «5» демдиктер өөргөннөр болза; үшкү класстың өөреникчилери Т. Шоома, Чондан, Кара, 1 «б» класстың өөреникчилери Айлан, Наң-оол акылчылар, белеткел класзының өөреникчизи Т. Кызыл-оол олар болган.

База үшкү класстың өөреникчизи Байыргы, ийги класстың өөреникчилери Борбай, Д. Шоома, Хаваал, Партизан, Допаа, Шура, Сопсукай, Салчак-оол, 1 «а» класстың өөреникчилери Алика, Дуна, 1 «б» класстың өөреникчилери Комбу, Декабрь, белеткел класзының өөреникчилери М. Кызыл-оол, Р. Шура өөредилгезинге «4» болгаш «5» демдиктерин өөргөннөр.

Школаның башкылары педсоветке чугаалашпаш, кончуг эки болгаш эки өөргөн «өөреникчилери» эртемтиг чүдүлдер болгаш литературалар-биле шаңнаан. Школаның оол класстары өөредилгезин 82 хуу күсөлдүг.

Үшкү класстың кончуг эки өөреникчизи Хандымаа Крымның Артегеринге баар районуң 6 өөреникчилериниң бирээси болуп турар.

Өөреникчилер чайгы дыштанылга 2100 өргени өлүрер бооп хүлээп алганнар. Ол ынакш школарың чыда чурттап турар элээди өөреникчилериниң бирээси чайгы септелгезинге дулажып ажилдар деп турарлар.

Оон ыңай башкылар боттары өс хой-инининг киржилгезин-биле башкылар чурттап бир бакыңны школарың чанынга тудуп эгелээр деп планнап эгелеп кирипкенер. Оларның чамдызы «Тыва автономнунг обласка бүгү-интинг ынавалла чеди чыл өөредилгезин дугайында» ажылчы чоннар депутаттарының область Совединиң шийтирилген ада-илерге таныштырылгаш сумузуң 7—15 хар чедир школа наздыг урууларын чаа өөредилге чындап школага бүрүнү-биле хаара тудар сорулга-биле оларны бүртүкпөп үнүткен.

А. ЧАДАМБА.
Чаа-Холдуң Даг-Аразында эге школарың башкызы.

Өөредилгезин дооскаш, чайгы дыштанылгаже айтанышкан

Кара-Тал чеди чыл школарың шийлээнер. Өөредилгезинге отличниктерниң саны чүгте 6, шалпыкы өөреникчилериниң саны — 31. Эки өөргөннөрин өөредилгениң номнары, кыдырааш, наран-даштар-биле тус-тус шаңнагылаан.

Эге класстарың өөреникчилери чайгы үеде тарааның хоралыг дайыннарын узутнаарыңа, колхозчуларың ажилдарыңа дузалажырын хүлээген, чайгы дыштанылгаже айтанышканын, А. ТАРААЧЫ.

шийлээнер.

Өөредилгезинге отличниктерниң саны чүгте 6, шалпыкы өөреникчилериниң саны — 31. Эки өөргөннөрин өөредилгениң номнары, кыдырааш, наран-даштар-биле тус-тус шаңнагылаан.

Эге класстарың өөреникчилери чайгы үеде тарааның хоралыг дайыннарын узутнаарыңа, колхозчуларың ажилдарыңа дузалажырын хүлээген, чайгы дыштанылгаже айтанышканын, А. ТАРААЧЫ.

Бедик дүжүт дээш

Кызылдың кедээ районуң Сесер-лиде «Баян-Хем» кедээ ажил-агыш артели чаксы тарылганың планын 103 хуу кылдыр агротехника талазы-биле бедиң түңнелиг дооскан. Колхозтуң кезижүнери ам бедиң дүжүт дээш демисел, тарылганың чайгы ажаалагыңга эгелеп кирипкен. Тарааның чайгы сугтарылганы чорудары-биле 5 кижини тургустунган.

В. И. ЛЕНИННИН ЧОГААЛДАРЫНЫҢ ҮЖЕН БЕШ ДУГААР ТОМУ

Парлатын үжөн ужен беш дугаар том-биле В. И. Ленинниң Чогаалдарынын дөрт дугаар үндүргүзгөсү доостул турар.

В. И. Ленинниң 1912 чылдын февралдан 1922 чылдын декабрыгача чедир үжөн иштанде бизең чагаалары, телеграммалары, бижиктери болгаш өскөдө документилери үжөн беш дугаар томда кирген Чаа революстуг көдүрүшүнүн чылдарында, делегейниң бир дугаар дайынының үзүндө, Октябрьниң социалистг Улур революциянының белетелиниң болгаш ону чорударының үзүндө, совет эрге-чагырганың туруп келгениниң баштайгы чылдарында Ленинниң чорудуп турган амыр дый чок хайнышкыны ажал-чорудулааны олар көргүзүп турар. В. И. Ленинниң чогаалдарында бир-ле дугаарда кини рип турар 175 документтер томда парлатынган болгаш оларның иштинде 23-жү бир-ле дугаарында парлагга үнүп турар.

Сорук кирички Ленинниң ажалдар бугу делегейниң коммунистг шимчээшкениниң баштыңызы, большевик партияның организацианың, Совет күрүениң тургузулушу, бугу чурттарының ажалчы чоңарының адазы болгаш башкызы марксизмниң генилгит теоретиги улур Ленинниң овор-хевирин илередиң турар.

Том А. М. Горькийге чоруткан чага-биле ажитылып турар. Ол чагазында Владимир Ильич Ленин 1912 чылдын январьде болуп эркен болгаш большевик партияны тускай турарын хевир деп тургускан Прага конференцияны түндөлгө дугайын шийттирип турар. «Конференцияны шийтирлерин Силерге чоокку үлө чорудуп бээр бис. Узутакчы курумчуларга улур партия болгаш он Төп Комитеди—амна катал төртүнүп шыдаганды. Силер орта бистиң-биле кады өөрүрү боор Силер деп идегедим» деп Ленин бизең (арын 1).

Россияга революстуг ажалды удурту-биле ТК-ның эш Сталина баштаган Орус бюрүзү Прага конференцияны тургускан деп чүве билдингир. Ленин эш Сталинниң Россияга чорудуп турган ажалчы канчаар-даа ажалоч улур ужу-дүзүзүн үнелеп көрүп турган. революстуг, марксисчи партияны, чаа хевирлиг партияны тургузар херекке эш Сталинни бодунуң чоок соратниң чыгдыр көрүп турга. К. Г. Орджоникидзе ге болгаш ТК-ның Орус бюрүзүнүн өскөдө кеңигүнериңе чоруткан чага-зына мынча деп айтырып турган: «Ивановичден (И. В. Сталинниң шолазы — ред.) чүү-даа сурат. Ол чүү болгаш?» (арын 6).

Ол үде эш Сталин Вологда шөлүгүзүндө тургунап чедип келгеш, Прага конференцияны шийтирлерин долгандыр партия организациаларын сырый катыштырар талазы-биле хайнышкыны ажал-чорудулааны калбартып турган. Ленин биле Сталин ажалчы ангы-ны-большевизмниң тутунуң ада-биле чаа революстуг тулчушкуннарже мобилизаставышкан, узутакчыларга болгаш партияны өскөдө дайыныны тургуп шийтирлиг болгаш кам-хайыра чоң демиселди чорудуп турганаар.

Ленинге болгаш Сталинга баштаган большевиктер философияга партияның абыр чоруп дөш, марксисчи теорияның абыр болуру дөш, ажалчы ангының революстуг партияны дөш канчаар демисекип турганаар ол үде бидип турган чагаалар көргүзүп турар. Ленин идея талазы-биле сандарашкыны, бурган тургузукчуларны болгаш бурган дилекчилерин идеализмни сойгалал чылча шаал турган. «... Европага-даа, Россияга-даа бурганиң идеяларын кан-дым-даа, харын мырынай-ла нарын баш улур бодалды арга-биле камгалаар ийнеке пыныздар дөш чергелиг чорук болза, реакцияны камгалал, шмызыдар дөш ол болур» деп Ленин айтып турган (арын 93).

Чаа революстуг көдүрүшүнүн чылдарында хамаарышкан болгаш бо томда парлатынган Ленинниң чогаалдары болза, Россияга партияны ажалды ажал болгаш ажалч эвес хевирлерин дүштүр чорудар дөш, пролетариаттың калбак массаларын партияны талазы-не че чаалап алыр дөш Ленинниң амырдыч чокка канчаар демисекип турганын көргүзүп турар. Думада большевиктерниң фракциязы болгаш Ленинниң айтышкыны-биле эш Сталинниң «иница-тивназы-биле тургустунган «Правда» солуну удуртуп талазы-биле Ленинниң чорудуп турган ажал-чорудулааны ол катаалдарда көргүсөн.

1912 чылдын август 1-де чагазында Владимир Ильич «Правда» солунуң баштайгы чедикшиңериниң дугайын шийттирип турган. «...Россияда революстуг көдүрүшүнүн болза, оон өскө канды-бир чүү-даа эвес, а харын чүгө революстуг көдүрүшүңүдүр. Ваза харын шак ындыг хү-бү-гө-гө «Правда» теңетириниң ээрп турганы конференцияны (январь) ажалчы-биле тургу-туруп алыр ар-а бисте чүү-даа болза шы-даганды» (арын 26).

Ленин дашкыга тургаш-даа солунуң политиканы шүгүмүн көтөрүшкө-биле хайтаарал турган. Ленин «Правда» калбак ажалчы массаларны дайыны кири болгаш турары чедип ал турган. Ленин бугу оппортунистер-биле аптеш чок болур чоруктуң угаан-бодалына

большевиктерни кижизидип турган. 1912 чылдын август Ленинниң бизеңи болза: «Олар-биле кандыг-даа чугаа-дажышкынар турбас, узутакчылар-биле кандыг-даа дугурулгаларчы кылбас...» (арын 23).

Партия комитеттеринге, база чамдык эштеринге чоруткан дыка хөй чагааларына Ленин чамгыс аай эп дугайында хуурмак хоозун азаашкынар-биле бодунуң узутакчы чорун чажыргыныл чадгынган Троцкийниң ийи арнын болгаш ыят чок чорун сойгалал илередиң турган. Орджоникидзеге болгаш ТК-ның Орус бюрүзүнүн өскөдө кеңигү-неринге чоруткан чагазына Ленинниң бизеңи болза, немец социал-демократияның органы «Форверст» деп солуду. «...Редакцияны өмүнээден кон-ференцияга удур бизең калчалыг, бур-жаар бак чүү үнүп келди. Ол Троцкий болуру билдингир» (арын 7). РСДРП-ның Киев комитетинге чоруткан болгаш бо томда бир-ле дугаарында парлатынган үжөн чагазына Ленинниң айтып турган болза: «Форверст» эңне калчалыг хоп нугудул парлар турар... Троцкий биле оң өөрү бидип турар...» (арын 11).

IV Күрүнү демазынга сонгуда кампанианы ол үде Петербурга турган эш Сталин удуртуп турган. Эш Сталин «Петербург улетүрчүннериниң бодунуң улетүрчүн депутаттыңа чамгы» деп солуду ажалчы бизең болгаш ол чамгы дөш птер улетүрчүннериниң хөй куруузу бадалан, Владимир Ильич Ленин Сталинни «чагыны» ужу-дү-зүзүн улуу-биле үнелеп көрүп турган. Чамгыны «Правда» солуче чорутту-шкан, В. И. Ленинниң бизеңи болза: «Петербург депутаттыңа бо чамгыны улур улетүр-биле кочкү черинге ына-ыла парлар» (арын 38). «Социал-демократ» деп солунуң редакцияныга чамгыны чоруттушкан, Ленинниң чамгыга демделеп бизеңи болза: «Бывала эгидер! Хирлендирбес. Бо документи ни шыгал ажаары тергин чугула» (арын 37).

Ленин биле Сталин идея талазы-биле ханы чок кады ажалчы национал айтырыг талазы-биле классициг ажал-дары чагаташкан. Олар национализ-мин чылча шапкан болгаш II интерна-ционалды догматына олунгү шүгүмчү-лөдди таварштырган, национал айты-рыг талазы-биле партияны теорияны болгаш программаны үндөсип турган. Эш Сталин дашкыга турган Ленинге чедип келгеш «Марксизм болгаш национал айтырыг» деп генил-гит ажалчы бизең.

Ленин чогадычы марксизмниң ол найгамчыгыг чогаалы бедин-биле үнел-леп эрген. «Просвещение» деп сет-кудуң редакцияны чамдык кеңигү-неринден эш Сталинниң ажалчы маргыдаа чурму-биле парлар үндүр-ер деп санал кирерге Ленин ош шийтир-ли-биле хоран. «Социал-демократ» деп солунуң редакцияныга чоруткан чагазына Ленинниң бизеңи болза, «... Бис шуут удур бис. Чүү болза, кончу-аки. Айтырыг дайчы болган бунду-чу курумчуларның улур принципадыг позицияныга дүжүп бербес бис.» (арын 60).

Ленинниң 35 дугаар томда парлатын-ган чагаалары болза, партия ажалчы чоңуң калбак массаларын большевик лоуучулары долгандыр канчаар сырый катыштырар турганын көргүзүп турар. «Бистиг херезис бугу чүвөгө чөрчү-түп бурунаарал чоруп олурар ажал-чы партияны либеральдыг ренегаттарга, узутакчыларга улур революстуг социал-демократия кылдыр тургустунуп тур. Бистиг кудумчувауска байрлал бо-лур» деп А. М. Горькийге Ленин бизең (арын 66).

Дайы, тайбың революция айтыры-ларыны талазы-биле большевиктерниң стратегияны болгаш тактиказын тайыл-бырларына турасаткан болук чагаалары томда парлар үндүрген. Больше-виктер делегейниң бир дугаар дайыны-ның үзүндө караңгыча партия болуп II интернационалды сатынычы чорун сойгалал илередиң чылча шаап турган болгаш пролетариат интернационализ-мин тутун бедин-биле көдүрүп алгаш чоруп турган деп чүве билдингир. Ленин ол чылдарда империалистг дайына улур ол дайыны хамаатының дайыны бодулар демиселге социал-демократия-ны чөн кеңигүнерин интернациона-лизацияны тутунуң адаанга сырый катыш-тырар дөш чидиг демиселди камбар-тып турган.

Делегейниң бир дугаар дайынының үе-зинде бизең бодунуң теорияды ажал-дарына, ылаңгыда «Империализм бол-за капитализмниң үстүү чадазы» деп ажалдына империализм болгаш «капита-лизмниң сөөлү чадазы, социалистг ре-волюцияны бүдүүү болур деп марк-сисчи аналити Ленин берген.

Империализм үзүндө капиталистг чурттары бир дөш эвес хөжүлдө-лөниң дугайында бодунуң ажалчы дүрү мүңгө үндөсүлөш, Ленин социализмниң тилгезин эң баштай элэн каш чурт-тарга ийнеке, азы тускый алдынан чамгыс чуртка болуп болурун дуга-йында түнчелге келген болгаш больше-вик партияны социалистг революция-ны чаа теорияны-биле чөспөгөш.

Ленинниң чагаалары болза, делегейниң бир дугаар дайынының үзүндө ленинчи кол ажалдары үнелгит немелделер бо-

лур. Делегейниң бир дугаар дайыны кап-итализмден төртүнгөн деп Ленин ол чагааларында демделген шыйып турар. Ук империалистг дайын болза, анда бир таварылга эвес, а империализм үе-зинде чайлаш чок болушкуну тур деп Ленин демделеп турган. «...Милита-ризмни бүрүн чайладарың чүгө кани-тализмни чайладары-биле холбаага бо-дал болур болгаш боттандырып болур» деп Ленин айтып турган (арын 256).

Империалистг дайын үзүндө рево-люстуг пролетариаттың сорулгалары то-даргайлавышкан. Ленинниң бизеңи болза, «Бистиг позициямыс... боду-зү-чү туртувуста социал-патриотизм-биле болгаш центризм-биле демисел, дайы-биле демиселди оппортунизмге улур де-мисел-биле болгаш социалистг рево-люция дөш бугу талагы болгаш дүрген революстуг ажал-биле шуут холбашты-рып чорудары болур» (арын 227).

II Интернационалды баштыңчыларын улетүрчин ангының сатынычылары кылдыр сойгалал илеретишкан, Каут-ский дугайында Ленинниң бизеңи бо-ла: «Ийи арнын, чүдөк бурж, ме-нэргечел Каутский мен ам чүүден артык көрү хөжүм чок. Чүү-даа бол-баан-на харын, принцип-даа хажыты-маан, шуту ада-чуртуу камгалаар хү-лөзгөлини шы. Интернационализм-бү-гү чурттарың улетүрчүннери бот-боттарын боолашкын кылдыр көрүп бо-дуру ол ышкыж...» (арын 125).

II интернационалды баштап турган немец социал-шюнистерге улур улетү-рчүн шимчээшкенине интернациона-лыч элементтерин сырый катыштырар дөш демиселге орус большевиктерниң онза ролон Ленин шыйып демделеп турган. «Немецтерниң буржар бак ажалчында медреселгит ажалдынарны-ның дүрүм бугаар хөңгү чоталышкы-нын ам бугу-ле күштер-биле дөшкөп, ол хөңгү чоталышкында оппортунизмге болгаш анда чоң кандыг-даа үзөдгө-рө улур политикти түндөсү үндүрер хер-ек. Бо — бугу делегейниң сорулгазы. Ол биске онаажыр, оон өскө кымта-даа эвес. Оон ойталал болбас» деп Ленин бизең (арын 121).

Чөн социалистерниң иштинде дорт шычы эвес интернационалистерниң адалгандары нугүмчүлөнишкан, шы по-зицияны эзел алыр талазы-биле олар-га Ленин дузалал турган. Ленин рево-люстуг марксистерниң күштерин туруш-туу-биле чымп турган болгаш затышты-рып турган. Ол күштер сөөлүдө Ком-мунистг Интернационалды өзө бо-ганнар.

Ленин «ада-чуртуу камгалаар» деп лоууну большевиктерден канчаар көр-дугайында онза кичээгейни чагаалар-ына салып турар. Ленин ол лоууну чөптүг болгаш чөптүг эвес дайынар дугайында айтырыг-биле, социалистг ре-волюцияны тилелгезиниң дугайында айтырыг-биле шуут холбаштыр көрүп турган. Большевиктер болза, «ада-чур-туу камгалаар» деп лоуунга нитизи-биле чер-ле удур эвес, «камгалалды дайы-нарына» нитизи-биле улур эвес деп Ленин айтып турган. Империалистг да-де чайлаш чок болур империалистг да-йынарда ада-чуртуу камгалаар деп ло-уунга большевиктер удур. ындыг бо-ла-да, империалистг үеде чөптүг, кам-галалдыг болгаш революстуг дайынар база туруп болур деп Ленин айтып тур-ган.

Чөптүг болгаш чөптүг эвес дайынар дугайында ленинчи-сталинчи өөредиг болза, бугу делегейниң шупту комму-нистг партияларын, бугу ажалчы чоң нарын боттарынын сорулгаларын тодар-гай билш алгырына чөспөгөш турар болгаш дүшүкүлүг байдалың үзүндө тайбың дөш, социализм дөш демисел-ди шыны-биле чигелеп билир талазы-биле оларга дузалал турар. Ол өөредиг болза, империалистг дээрбечилерге, америк-англи империализмин үтекти, дээрбечи дайынын боттарының чар-тыктырар буржар бак чоруп-биле шы-зыктырары орадалыш турар оларның барын социалистг болгаш титочу аген-тилеринге өлүмүч согушкуну берип турар.

В. И. Ленин бодунуң чагааларына чогадычы марксизмни камгалал, дог-матына болгаш үжүк сүррелерге ший-тирли-биле удурланып турган. «Ада-чуртуу камгалаар» деп лоуунуң дуга-йында Инесса Армандың аймазырыл-ды чорун айтышкан. Ленинниң бизеңи болза: «Нитизи-биле чугаалар-га Силер арай-ла чамгыс талаай эрег-гей бугу-биле чугаалал турар ышкы-тыр Силер. «Коммунистг манифест»тен чамгыс утаны алгаш-ла (ажалчынар ада-чурт чок деп), ону кандыг-даа ча-залга чокка национал дайынарны хү-лөп чөспөгөш көрбөзөгө чедир ажал-лаар деп күзөп турар-дыр Силер ийи.

Марксизмни угаан-бодалы, тура-со-руу, оон бугу-ле системазы болза, бай-дал бүрүзүн (а) төгүу аайы-биле; (в) чүгө өскөлөр-биле холбаага; (г) чүгө төгүүнү боттуг дугурулгалы-биле хол-баага тулаштырып көрүн негеп тур-ар» (арын 200).

Революстуг диалектике генилгит мастери Ленин марксизмниң өөредиг лерин империализмниң үзүндө, проле-тар революцияларын будууануң үе-зинде пролетариаттың революстуг де-миселиниң нарын байдалына ажитлап боттандырының улугерин көргүзүп тур-ар.

Дайы, тайбың болгаш революция ай-тырыгының дугайында ленинчи тео-

риялар-биле чөспөгөштенгит большевик тер партиязы улетүрчүн ангыны бол-гаш саныг дайынын ажалч тилелгезин хан чазакты дүжүрериче бистиң чур-тувуска социалистг революцияны тил-елгези дөш демиселге бугу-редли-биле экилген.

1917 чылдагы ленинчи чагаалар бол-за, Ленин революстуг шимчээшкенин пролетар диктатуразын чаалап алыр орук-биле кайы хире мерген угаангыры-биле утлап-баштап турганы тодаргайы-биле херечилеп турар.

«Ырктан чагаалар» деп ажалчыга, буржуазтыг революциядан социалистг революцияже шийтир дөш демисел-ди генилгит планын үндөсүлөш, бютич чуртувустун амыдыралына болгаш найгамчыгыг эргидениң үзүндө партия-га чаа чигелээшкенин берген сурал-гы Апрель тезистеринге айткан больше-вик партияның сорулгаларын тайыл-бырлап, оларны камгалал турган.

Томда кирген бижиктер болза, соци-алистг революцияга белеткелдик үе-зинде Ленин партияның лоуунуң до-лгандыр большевиктерниң хүрээле-рин болгаш Россияның улетүрчүн ан-гыны канчаар сырый катыштырып турганын көргүзүп турар. Революция-ның моон сонгааргы хөжүлдөсүн док-тадыптар хире күштер Милоновта-даа, Керенскийде-даа чок деп айтышкан, Ленинниң өттүр бизеңи болза: «ол «бир дугаар революцияны (дайың-биле төртүнүп турар) бо бир дугаар ча-дазы болза, сөөлүзү-даа эвес, чүгө орустуу-даа эвес болур» (арын 238).

Оон өскө чагазына Ленинниң дем-делеп турганы болза: «Улетүрчүннер депутаттарының Советтери эрге-чагыр-гына чаалап алгырың белетилгеге... ажалды калбартыр, массаны органи-заастары, чоңуң чаа-чаа бөлүктөрүн... отулары — ам элзөгөдө туруп турар. Чүгө мыдыг эрге-чагырга хлөбти, тай-быңы болгаш хосталганы берип бо-лур» (арын 241).

Үжөн беш дугаар томда хөй Ферри Октябрьниң социалистг Улур револу-цияны тилелгезин болгаш Россияга совет эрге-чагырганы тургусканын сөөлүдө үде Ленинниң бизең чагаалары, телеграммалары, бижиктери бол-гаш өскө документилери эжелеп турар. Ол бижиктелиниң болза, партияны болгаш пролетариатың улур баштыңчыларын Ленин биле Сталин Совет күрүени канчал тургусканын, ажалч Совет репуб-ликаны бугу делегейниң империалисте-риниң болгаш иштиңкениң конгрессио-нализацияны халлашынында камгала-рын канчаар организастал турганын көргүзүп турар.

1918 чылдын июльде Клара Цеткин-ге Владимир Ильичниң бизеңи бол-за: «...Контрреволюстуг тура-ха-лымшыкынар дендеп тур, бугу буржуа-зия бисти дүжүрер дөш, бугу киче-нишкини салып турар. Ынчанмыже чок революцияны ол чамгыга берген чорудулааны (1794 болгаш 1849 чыл-дардагы ышкы) катапталас деп чүве-ге бис быжыкы-биле бугу-түрүп турар бол-геш буржуазияны тилелгиз бис» (арын 282).

Ленин эш Сталинниң фронтунуң эңне айымылды черлеринге, революцияны салым-чаазын шийтирлеп турган чер-терге чорудуп турган болгаш эш Сталин ч барган черлериниң шуптузунга тилелгезин чедип ап турган. 1918 чылдын чайынында эш Сталинни Рос-сияны муруну чүтүнгө аты-чемин херезин нити удуртукчузунга тому-лаан. Эш Сталинга онза бурган эргелер-чи тыышкан. 1918 чылдын июль 8-ге Нижниже чоруткан телеграммасында В. И. Ленинниң бизеңи болза: «Улус Комиссарларының Чөвүлени-ниң онза бурун эргелиг төлөзү улус комиссары Сталинниң бугу дугаалдарын болгаш айткышынынын чугаа чокка дораан күүседип турарынын силерге дагып тур» (арын 274).

И. В. Сталинниң депшидип үндүр-ген болгаш оң удуртулазы-биле дайы-нын чылча шаварын боттандырып турган каадырларын Ленин бедин-биле үнелеп көрүп турган. 1918 чылдын май 30-де X Арманияны революстуг шериг чөвүлениге чоруткан телеграммасына Ленинниң бизеңи болза: «Царицаны камгалал турунда Сталинниң айткан хемчеглерин чорударына киржиң тур-ган эңне харыс салгалы болгаш эңне царицаны ажалдакчыларның бо-луун дораан тускайлар. База ол бугу хемчеглерин чорударын шак ындыг күш-биле эгелээрин оларга да-гынар» (арын 331).

Ленин партия органына болгаш Кызыл Арманияны коздылыгына ди-рективалары берип, дайынырга улур шийтирлиг болгаш дидим хөдөлшч киринери чорударын ол дораан негеп турган дайыны операцияларга белет-кеңип болгаш ону чорудар дугайында тодаргай айткышынынын берип тур-ган, командирлерни болгаш полит-ажылдакчыларны маалдыры эрес чо-рукче сорук кирип турган. Дайың-биле демиселге партияны чүтүлдүг ажалды он натап улугтарынын, шериг-лериниң иштиңге политиктиг ажалды тургузарын бугу хемчеглер-биле акци-дирин Кызыл Арманияны полит-ажыл-дакчыларында Ленин негеп турган. X Арманияны революстуг шериг чөвү-лениге чоруткан телеграммасына Ленин «полит-ажылды кошнатпаар» деп сагандырып турган.

Ленин биле Сталинниң мерген угаан-гыр удуртулушун Совет республиканың хөй саныг дайынын ажалч тилелгезин хандырган. Совет улус тай-бын тургузукчу ажалче кирер арганы алган.

Улус ажал-агынын катал тургузар талазы-биле тайбың ажалче шийткел-генин үзүңгө хамаарып турар чагааларына В. И. Ленин совет эрге-чагыр-ганы быжыдарыны болгаш социализ-мин туудушкунуң канчаар-даа аажок улур кичээгейин салып турган. Ленин улетүрчү катал тургузарына, соци-алистг тургузушкуну камбартырыга туртуу электриктер херектиң эң чү-гула болурун шыйып демделеп тур-ган. Ленинниң бизеңи: «Электрифи-кацияны планы чокка... бугу «план-нар» (база «план комиссарлары» бол-гаш «плангы программалар») чүү бо-лур боор» (арын 347). «...Улетүрлүк болгаш чер ажалдыг Россияны шуптуз-дун электрик болдулар бис» деп чам-гыш чок бугу-редли Ленин илередиң турган (арын 370).

Владимир Ильич туртуу электриктер деп планы боттандырап талазы-биле директивалары партия, совет органы-нырга эртем организациаларыга берип турган, чамгыс ай күрүнү планының эргежок чугулавын үндөсүлөп турган.

1920 чылдын декабрыде Т. М. Кри-жановскийге чоруткан чагазына Ленин ГОЭРЛО-нуң планын массаларга кал-ба-биле негеттердип тайылбырларын, чуртуу электриктер талазы-биле иден-кейлиг ажалче ажалчы чоңу тырып киририн дагып турган. «...Эңне чү-гула чүве болза, олар херекти дораан-на хөдөлдирип кириптер төлөдө масса-ларын чарыны болгаш бот-тыныгыр чорун хайыдырып үндүрерин билери болур» деп Владимир Ильич бизең (арын 389).

Ленинниң дыка хөй чагааларда партия-ның X съездинин чаа эконом по-литиканы чорудар дугайында шийтир-линиң төгүлүг ужу-дүзүзүн тайылбыр-лап турар. Ваза бир чагазында Лени-нин бизеңи болза, «...чаа эконом политика болза, күрүнениң чамгыс ажал ажал-агы планын солувайы турар болгаш оң иштинде дашкаар үнөмий турар, а ону боттандырының аргазын солуп турар» (арын 456).

Совет аппараты быжыдар дуга-йында, оң социализм туудушкунуңа ролунуң дугайында дыка хөй чугула айткышынар Ленин бижиктерден кирген. Ленин бодунуң чагааларына күрүнү аппаратының ажалчы чедикши-нин болурунун кол чүүдү болу-ру күүседениң хыналдазын организа-стараың онза кичээгейин салып тур-ган. Күш-ажылды болгаш Камгалал-ды Чөвүлениниң, Улус Комиссарлары-ның Чөвүлениниң, база улус Комиссар-ларының биче Чөвүлениниң ажалчы дугайында директиваның телелелгеге бизеңи болза: «...Үеңиң бир дугаар элзөгөш сорулгазы болза, декретти үндүрүрүндө, чаарып организастарында эвес, харын кижилерни шийди алы-рында, кылып турар ажалды дуга-йында тус-тузунда харыс салганы тур-дузында, херек кырында ажалды хы-наарында болур» (арын 464).

Ажал чылбыр бюрократыг, дааскан ажалды канцелярчи бугу-биле көр чоруктар-биле демисел партияны болгаш совет органының кичээгейин Ленин көрдүрүп турган. «...Кижилер нын тынап турган, херек кырында ажалды хынап турган, бюрократиз-мин болгаш ажал чылбыр чоруктуң балары-биле демисекир-аргы дүжүметтерин кам-хайыра чок-ча үндүр сывырар, штап-гарны кызырар, башкаралганың херезге шынгы өөрөмөйи турар ком-мунистерни солур, улус комиссариаты-ның болгаш улус Комиссарларының Чөвүлениниң, оң дагызыны болгаш орадалчыларын чүгүшү шак ындыг болур укурлук» деп Ленин бизең (арын 465).

Эртемни, техниканы, культураны, литератураны болгаш уран чүүдү хөжү-дүр дугайында Ленинниң сатыш салышкыны бижиктерде көргүзүп турар. Ленин эртемни бугу чедикшиңерин чаа нитилелдик туудушкунуңа, ажал-чы чоңуң калбак массаларыны культу-рулудуң деңгелин көдүрериге ажалдап сорулганы депшидип үндүрүп турар.

Ленинниң культура тургузушкунуң айтырыгының дугайында бизең чагааларында сазын чок болгаш чер хемчөөли чок солун болур радионуң ужу-дүзүзүн, орус дылдын бугулу-слорын — Пушкинден Горькийге че-дир ам классиктерниң хереклеп турары сөстөрүн сөзлөрүн чагаалып кылы-рының эргежок чугулазының дугайын чугаалал турар (арын 369). Ленин ол чагааларына хамааты дайының төгү-зү боолгаш Совет күрүнениң төгү-зүн бизириңге материалдарынын чы-нын эгелээр дугайында айткышыны берип турар.

Горькийге, Тимирязевке, Серафимов-чиге болгаш өскөлөр-даа чоруткан дыка хөй чагааларына Ленин чаа ажалды турдуушкунуңа нителелгезиниң дыралдык туудушкунуңа ителелгезин ролунуң дугайын бизең.

Ат суратка кирген «Пролетар ку-лтураны» база бир хөдөөр удур

чүзү болгаш идеологу — Плетневтен эртем дугайында антимарксисчи чүүдүн парлар үндүрүрүндө дугайында Лени-нин бизең бижин бир-ле дугаарында бо томда парлатынган үжөн. Плетне-вуд эртемизг болгаш коя сөстөрлиг мугулай кочучу чүүдүн парлар болба-зының дугайын Ленин чугаалал турар. Ол дээрге төгү материаллизмин чүү-дөң чүүдү! Төгү материализмге ой-нашкын-дыр! деп Ленин килелдеп би-шип турар.

Ленин бодунуң чагааларына Совет күрүнениң дашкы политиказының айтырыгының талазы-биле чугула айтышкынынын берип турган, импери-ализмниң үзүндө капиталистг нити-лелдик турар байдалын ханма-биле аналитеп турган. Бугу делегейниң бай-далы болгаш Коммунистг Интерна-ционалды кол сорулгаларының дуга-йында Коминтернниң II конгрессиго оң кылган ителелгезин үндөсүлөгө сөөлүдө барып кириген тезистерниң планын Коминтернниң Күүсөмүчө чорутушкан, Ленинниң шыйып демдел-гезини болза: «... Бугу черниң хуваашкы-ны дээрге (банк бол

Саарылга хөрөңгилерниң эргилдезин дүргедедири дээш демиселди күштелдирер

1949 чылдың эгезинде бистиң чуртувуска саарылга хөрөңгилерниң эргилерин дүргедедири дээш калбарган бүгү улустун күчүлүг шимчөөшкени уруг чедишкенини берген. 1949 чылда дыка хөй бүүдүргөлөр социалисти-хүлөөлгелерни күөседири дээш демиселге оларга доктадып берген пландан дашкаар миллион-миллион рубль саарылга хөрөңгилерин хостап (камнап) алган.

1950 чылда саарылга хөрөңгилерниң эргилерин дүргедедириге база-ла улуг чедишкенин көздөп алдыган. 1950 чылда Кызыл хоорайның элээн хөй бүүдүргөлери хөрөңгилерниң эргилерин элээн дүргедедири, продукция үндүрерин көздөдири болгаш өөд бот өргөн кудуладарын чедишп алган.

Кызылдың Раскова аттыг дааранылга комбинаты 1949 чыл-биле демей-дизге бүгү хөрөңгилерниң эргилерин 10 хонук дүргедеткен болгаш нормалат-тыг хөрөңгилерин эргилерин план-да көргөндөн 17 хонук дүргедеткен. Ооң түнелинде нормалаттынган хөрөңгилерниң эргилеринден 227 муң рубльди хостап алган.

Өргилдерин дүргедөөшкени дааранылга комбинатының саң-хөө байдалын экинчилик, бүүдүргө программанын ижир күөседириге болгаш бот-өртөкти чидедириге дуузалган.

Ооң-биле кыды дааранылга комбинаты иштиги болдунар бүгү аргаларын долдузу-биле ажылдаанын демдеглери чугула.

Өчтөттүг чылдың дургузунда дааранылга комбинаты шимчөөс саарылга хөрөңгилерин капитал чарыгдалдарга кирген. Иштиги бүгү кур хөрөңгилерин ажылдаары дааранылга комбинаты саарылга хөрөңгилерни ажылдаарына болгаш оларның эргилерине эки түнелиди берген турар. Өчтөттүг чыл ишинде бүгү хөрөңгилерниң ажылдаары эртен чыл-биле демей-дизге оларны чурт үлөтүрүүнү алгы заводу, одаашкының чурт үлөтүрүүнү хөмүр-даш уургайы элээн экинчилик.

Хөрөңгилерин эргилерин дүргедедири болгаш ботунуң саң-хөө байдалын бийиктер чедишп алган бүүдүргөлөр-биле чергелештир боттарының хөрөңгилерин эргилерин оожумнаткан болгаш ооң учурунда саң-хөө талазы-биле бергелерге таваржып турар ам-даа элээн хөй бүүдүргөлөр бар болуп турарын демдеглери чугула.

Областың чурт үлөтүрүүнү Аыш-тем комбинаты бүүдүргө программанын күөсептөөзинин түнелинде реализация планы, саарылга хөрөңгилерниң нормадан ажык бүүдүргө курла-

дырларының дүрүмчүлгөзү, бээр өрөлөр, пландан дашкаар когаралдар болгаш капитал чарыгдалдар бүгү хөрөңгилерниң эргилдерин 1949 чылга бо-дарага, 30 хонук оожумнаткан болгаш өчтөттүг чылда нормалаттынган хөрөңгилерниң саарылга планын 13 хонук чедир күөсептээ.

Өчтөттүг чылда Аыш-тем комбинатының удуртулгазы бүүдүргө курла-дырларының болгаш белең продукцияның нормадан ажык артышкынын кудуладыр талазы-биле ажылдаан, оларның өртүмүк артышкынын өртүмүк 180 муң рубль ажык турар, бот чорук нормалаттынган хөрөңгилерниң эргилдерин 9 хонук хожудаткан.

Өчтөттүг чылда дааранылга комбинаты 350 муң рубль түнүг карадалыг дооскан, бо болза, бүгү хөрөңгилерин эргилерин дыка оожумнаткан.

Хөрөңгилерин эргилдерин оожумнатканының түнелинде аыш-тем комбинаты 1950 чылда саң-хөөнүг бергедөөшкенине таваржып, тус-тус ижи-лерге болгаш саң органдарыга улуг өрөлүг болгаш аыш-тем комбинатының саң-хөө байдалын улам-на ба-карткан. Аыш-тем комбинатының саң-хөө байдалын кыдышкыларга бюджеттен улуг түнүг аыш-хөрөңги бээр негетилген.

Бо-ла чылдаганнар-биле туйбу заводуна, сапог мастерсказына саарылга хөрөңгилерин эргилерин оожумнаткан турган. Областың чурт үлөтүрүүнү удуртулгазы хөрөңгилерни чоптүг ажылдаар болгаш ботунуң эргилдерин турар бүүдүргөлери саң-хөө байдалын экинчиликтерин ажылдавай турган.

Саарылга хөрөңгилерин эргилерин оон сонгаар дүргедедириг улуг аргалары бистиң областың үлөтүрү бүүдүргөлери бар болуп турар.

Чарыгдалдыг нормаларын кызырары болгаш материалдар камналыгы, продукция үндүрерин көздөдирине, бот-өртөкти кудуладарына болгаш хөрөңгилерниң эргилерин дүргедедириге дуузал турар.

Хөрөңгилерниң эргилерин дүргедедириг чугула чүүлү болза, бараан материалды үнелиг чүүлдерин нормадан ажык курлавырларын узут саары бо-лур, оон ангыда артык болгаш херек чок материалдар сатып алары, оларны чытырары күрүнеге улуг когаралды таварыштырар турар.

Бо чылдың январь 1-де турганы-биле алгыра, аыш-тем комбинатына 184 муң рубльдин пландан ажык бараан-материалды үнелиг чүүлдер бар турган, алгы заводунга 138 муң рубльдин, туйбу заводунга 122 муң рубльдин, ыяш заводунга 55 муң рубльдин,

Бо-ла бүүдүргөлөр боттарының саарылга хөрөңгилерин нормадан ажык бараан-материалды үнелиг чүүлдерге шимчөөс хөрөңги кылып алгашы, саң-хөөнүг бергедөөшкенине таваржып турган.

Үлөтүрү бүүдүргөлериң удуртуучулары бо айтырлары эки билип алгаш, херек чок артык материалдары илередир, оларны сайгарар хемчеглерин алып болгаш оон сонгаар ыңдыг чорукту болдурбас херек.

Хөрөңгилерниң эргилерин дүргедедириң дараазында чүүлү болза, белең продукцияны чогур өйүрө сайгарары—саарылга хөрөңгилерин эргилдерге тургузары болур.

1950 чылда Ээрбөктиң хөмүр-даш уургайына белең кылыгының өртүмүк чыл артышкынын 273 муң рубль, аыш-тем комбинатына 82 муң рубль, ыяш заводунга 90 муң рубль болуп турган, бо чорук хөрөңгилерниң эргилерин дыка оожумнаткан, ооң түнелинде бо бүүдүргөлөр талазы-биле нормалаттынган хөрөңгилерниң эргилде-планы күөсетинмез.

Бүүдүргөлериң хөрөңгилерниң эргилерин оон ынай дүргедедириң курлавырларының бирээни болза, ыяш-бүрү алып болгаш бээр өрөлөр деп адаларынын узуткары болур. Кандыг-даа бүүдүргөлериң белең бүүдүргөүң талазы-биле чамдык үеде дыка улуг түнге чедишп турар ыяш-бүрү алып болгаш бээр өрөлөр бар болуп турар. ыяш-бүрү өрөлөр үр үеде төлөтин-мейн, чамдыкта хавырып алыры иделек чок өрө болуп, азы дорт каражалар болуп шилчип турарын практика көргүзүп турар.

Дүрүм чок ыяш-бүрү өрөлөрүң тыпты-гы турары болза, колдуунда санажылга чурумун наркызы-биле үрөөниңден болуп турар.

ыяш-бүрү өрөлериң тыптыг турары болза, колдуунда санажылга чурумун наркызы-биле үрөөниңден болуп турар.

ыяш-бүрү өрөлериң тыптыг турар кол чылдагааны болза, өрө төлөстөр-биле чогур өйүңде санажылга чорут-байн турарында болур.

Саарылга хөрөңгилерни чоптүг ажыл-дары нити күрүнеге ужу-дузалыг. Үлөтүрү бүүдүргөлериң удуртуучуларының болгаш партия эге организация-ларының секретарыларының сорулгазы болза, экономнуг эки көргүзүлгө дээш социалистик чарышты калбаргырыңа үндөйлөш, бүүдүргөлериң бүгү коллективни ажылды экинчиликтер болгаш саарылга хөрөңгилерни эргилдерин дүргедедири дээш мобилизаастары болур.

А. МУГИНОВ,
күрүне банкының Тыва областың конторазының эргелекчизи
оралкычы.

МАЛ ӨСТҮРЕРИ ДЭЭШ

Чаа-Хөл районуң Урбун сумузунда Сталин аттыг колхозтуң хойжугу эш Олай колхозтуң малын ам 2 чылдың дургузунда малдан, эки аялының түнелин көргүзүп келген.

Эш Олай чылдың кагы-даа үелеринде үргүлчү одар солуп көжүп, одаларын планнап алган, план өзүгээр одар-

ладып, малының күш чамын улгатырып турар. Бо кыжын Сарыг-Колдун кадыр-берт дагылары одар солуп үш удаа көжүп, кыш айымындан малды менди чыл ажырып, баш санын өстүрүп турар. Хойга болгаш хураганга чылыг, чырык, делгем, бедик кажаа.

Хойжугу Олай бо чылын төрөөн 192 лойдан 192 хураганын камгалап алган. Ам малын Кара-Туруг тайгазынче одалдадып үндүргөн.

Х. ШАРВИН.

Сталинград область. Макевскийның Куйбышев аттыг хоолой заводу муң-муң тонна шой хоолойлары коммунизацияны улуг тулуунуң адренчине чоруткан. Ол тулунуң бүгү чагыгы хуусаа бентиде күөсетини турар.

Чурукта: чыпш каан белең продукция. «Волгодонстройга» хереглээр хоолойларның чурдугулези.

Чуруу С. Гевдельманның, СЭТА-ның прессклишеза.

Чылгычы Хөлбер-оол

Улуг-Хем районуң Кок-Чыраа сумузунда улгатыр катышкан Ленин аттыг колхозтуң чылгычы Дюк Хөлбер-оолдуң ады район ишинде калбарган.

Эш Хөлбер-оол — 3 чыл дургузунда колхозтуң чылгыч малын малдан, малды баш санын өстүрүп, күш-денгилде-дип экинчилик турар. Ол, 1948 чылдың апрельде улуг, биче 94 баш чылгыч малды хүлээн алган, 1948 чылда малдың эдержилгезин чоп чорутканы-биле 1949 чылда төрөөн 27 беликни кудуларын бүрүн камгалап доруктурган болгаш 400 ажык күш-хүнүн ажылдап алган.

Чылдың эелчеглеринде малдың одалашкынын чоп чоруп, малдың ыяш-бүрү чылдагаанардан хораар чоруун болдурбайн келген, 1950 чылда төрүүрү 40 баш беден 40 кудуну алзын дээр болза, эш Хөлбер-оол беликни эдер-жилгезин эки чоруткан, төрөөн 44 белин 44 баш кудуларын бүрүн дорук-турган. 1950 чылда 717 күш-хүн ажыл-дап алган. 1951 чылда төрүүрү 100 белик 100 кудуну менди доруктурарын хүлээн алган. Ам үеде төрөөн 19 белик 19 кудуну менди алган.

Бо чылдың эгезинде болган колхоз-туң өчтөттүг хуралында Хөлбер-оолдуң эки аялының үнелиг демдеглөөш ону бир серге-биле нады өртөктиг чүүл-дер-биле шаңнаан.

Эш Хөлбер-оол бүгү колхозчуларын мурнунда алган социалистик хүлөөлгезин алдарыны-биле күөседири дээш чүт-күлдүг ажылдап турар.

К. ДОРЖУКАЙ.

Республика Чагалаар

Малдың хораар чоруун болдурбас

Тожу районда «Совет Тыва» колхоз-туң мал ажылында четпестер дыка хөй. Оон хараазы-биле колхозтуң нити малының план өзүгээр өздүдизи кудулап, чидедириг таваржып турар.

Мал кыштаглаашкынынга белекел азылы эртен чылын багай чоруткан. Мал эчизиниң талазы-биле азыр-га удур хемчек алдынмай турган. Ооң учурунда бо чылдың апрель 2-же чедир 5 ыяк, 6 чылгыч мал, 86 хөй, өшкү болгаш 10 иви өлген. Ооң ишинде 3 бызаа, 72 анай, хураганнар өлгөн. Мал-дың массалы-биле хораарын азыр-ларга шамнаар болза, ол шын эвес тайылбыр болур. Ол азыр-ларга удур хемчеглерин ач чоруткан болза, ону болдурбасы тодаргай болгай.

Районда мал эмнелгезиниң ажылдак-чыларының талазында база улуг чет-пестер бар болгаш малдың ол болган когаралының талазы-биле олар база буруулар. Олар ол колхозка келгеш малды шимчип тура-даа, кудуру илередиң, ооң-биле демиселди кошкан чорутканы тодаргай. Ооң учу-рунда кудурдан малдың чаш төлү өлүр чорук болуп турган.

Колхоз даргазының хүлөөлгезин күө-седири турган эш Сюрюмей, мал эрге-лекчизи эш Балчыр мал эмчизи эш Доржу азыр, артан малды багай чөм-биле хандырып турганнар. Оон туржук кыш-тык соогуңуң үезинде мал чезин үзүк-тедирип турган чоруктар бар. Мал ажылдакчыларын үргүлчү халап турар чоруктар малдың ажалгазын экинчи-диринге доктар болуп турган.

Каман мал төрүшкүнү эгелөөнде дүне хүндүс-даа дежурный тургустун-май келген. Ооң учурунда мал төрүп

чадар чорук болгаш чаш малдар басты-лашып өлүр чорук турган. Малдың ка-дены шыгыгыртпаанындан мал сутга дүнер, дадан чугулар, эөн черге төрүүр болгаш өскө-даа чылдагааннар биле ко-гаралга учуражып келген.

Колхозтуң нийтилештирген малының аразында хуу ажылдыг кишилерниң 70 хөй, өшкүзүн кадып алган туруп турар. Эл окта шын эвес. Ооң учурунда хуу кишиниң малы азы колхозтуң малы өлгөн бе дээрзин төдөөдүр берге. Колхоз баштаар чери, колхозтуң респи-зия комиссияны ооң-биле эленип тура-ры камнап-даа таарышпас.

Нитиниң малының план өзүгээр өздүдизинге хоралыг чүүлду чамдыг кишилер кылып турар. Чизээ, колхоз-ту түр үениң ишинде даргалап турган Сюрюмей хуу кишилерге 1 хонук, 1 кудуну өлүрүп чыры-биле чопшээр-реп берген. Чылгыч мал бригадирин Найдан бир малды бөрүге чидиртип, бир малды хөртүкке дүжүргөн.

Колхозтуң малын камнаас чорук баа бар. Шонжугу 3 аятың оорганна Урбан, Мырылаа, Шөвүрү. Чыртаан транспортуна чораша 2-3 чедир чаны ээ-хармысалга чогу-биле дүргөндөр. Колхоз баштаар чери өл кишилерниң көмчөөн мынчага чедир албаан.

Мал ажылында ажылдап турар киши-лерниң күш-хүнүн санакчы эш Тиртуй-бан кылбайн турар.

Бо четпес чорукту дарый узутпап, колхозтуң нийтилештирген малының баш санында чидиргичи болдурбас, ооң продукттуун бедидер дээш аялыды кылыры чугула. Ол талазы-биле хем-чегин ач, ажыл-ишче кызымамай-биле эгелеп кирери чугула.

О. ПЕЛЬЧИТ.

Ажыл аьдын чөп эдилээр

Бистиң областың амгы байдалынга тыртар күш болгаш транспорт талазы-биле азыггыч чугулазы дыка улуг. Чү-ле ол эвес, аыт — ажал-агайның, өскө-даа адырларының талазы-биле күрүнеге ужу-дузалыг болур. Ол азыр-ларга улуусу-үнелөөс, аытты кам чок эдилээр чо-руктар чүгле чамдык колхозтарда эвес, харын күрүне албан черлеринде безин илереп турар.

Бай-Тайга райсовет күөсөмүндө болган райпода 20 ажык аыттар бар. Олар чүгле мал саны эвес, ажылга таарымчалыг шилтинген мөзү шынар-лыг аыттар турган чүве. Ам оларны кижи таныас — «дорт сөөк» деп чу-гааның улгазы мында илереп турар. Олар чүгле арзан эвес, оорга мойнуң тойбагалаткан чарынчыг байдалда ту-рар.

Мооң ажал чылдагааны эдилелинде болгаш ажаалдагында. Чидиртир чемин-ге эки сигенерни, суланы белектеп албайн турар, эдилелде ээ болгаш хыналда чок. Райсовет күөсөмүндө аыт ажаакчызы турган Даргын ышкан.

М. СЮР-ОЛ.

албаның малын хуузуңда херээпге ажылдаар чоруктар район организаци-ларында чаңчыл болган. Ынчаарга су-ргаччылар аыттарарда аыт тывалбоо, арга чоктан олар чадаг үнгүдөөр тавар-рылгалар болулар.

Ажыл аьдын шак ыңчаар кам чөп эдилээр чорук «Победа» колхозта база илереп турар. Оларда 50 ажык аыттар-ның хөй нуруузу тарылгага кирип шы-даас болган. Ооң улданындан колхоз тулуг материалдары белекээр, МТС-тиң трактор бригадаларының өөртүдө-зия хандырар ажылды багай чорудуп турар.

Нитиниң күрүне өнчүзү болур ажыл аыттарын харыссалга чок эдил-ээр чоруктар-биле демиселди хоойбу өзүгээр чорудар херек. Ол талазы-биле буруулуг кишилерни дораан илередиң, аңаа харыссалга хүлөөлгезин чугула. Социалистик өнчүгү караң огу ыш-заш камгалаар, ажыл аыттарын чөп эди-лээр дугайында партия, совет органи-зациялары боттут удуртук ужурул-

М. СЮР-ОЛ.

Заочное өөредилге—күрүнеге ужуру-дузалыг чугула херек

Бистиң областың школалары Тывага совет эрге-чагырганын чылдарында кагтамчык улуг чедишкенини чедишп ишылдааннар. Олар-да өөреникчилерниң саны чыл түдүм өзүп, эге, чели чыл болгаш өртүмүк школаларның четкизи улам дүргени-биле калбарып турар.

Областың экономиказының болгаш оон ажылчы чопунун культуру-луг база материалдыг чаагай амь-дыралының шыкын өздүдизи 1950—51 өөредилге чылында областык уругуларын бүгү-нитти ыявалыга эге өөредилгезинин Хоойбузун бот-тандырар арты берген, а 1951—52 өөредилге чылында бүгү-ниттиниң ыявалыга чеди чыл өөредилге-зин боттандырарын сорулгазынче шилчип кирериниң үндөзиниң хандырып тургускан Улуг назы-лыг чурттакчы чоңуң ортузуңа бижиң билбес чорукту узуткаарын 1951 чылда доозары деп оон тудак чок сорулга база бистиң мурнувуска салдыган.

Күрүнеге чугула ужуру дузалыг ол бүгү сорулгаларны шилчир-лээрине башкы каалдар, ыла-гыя оларын өздүдизи, Тывада улус өөредилгезиниң шыкын хөг-жүдүзүниң нити дөңлөүндө ам-даа элээн хожудуп турар, үндө-зин чурттакчыларын ишинден үнөгөн тыва башкаар улуг рольду ойнаан турар. Заочный (хүлөөлгө-лөт) өөредилгени дамчып туруп, областык мергежилдиг башкы каалдары белекээр чорукка Кызылдың башкы училищени шилчир-лиги рольду ойнаан турар ужуру-луг.

Башкыларның заочный өөредил-гези бистиң областык сөөлгү каш чылларда дыка улуг калбарышкы-нын чедишп ап шыдаан. Башкы

училищезиниң заочный салбырын-га 146—47 өөредилге чылында чүгле 107 башкаар өөренип турган болза, ам оларның саны 550 ажык турар. Школаларга ажылда-ышаан тургаш, бо 5 чылдың дургу-зунда училищени 150 ажык баш-кылар доозуп үнгөнөр. Училищениң заочный өөредилгезин доозуп үнгүдөөн башкыларын барык шупту чыгамы ам областың шко-лаларында, улус өөредилгезинин, комсомолдун удуртук ажылдарында чедишкенин ажылдап турарлар. Оларның иштинден ам Чадаана чеди чыл школаның башкызы Ооржак Делег (эки ажылдаан дээш, чазак ону «Күш-ажылдыг шылга-ралы» деп медаль биле шаңнаан), Тожунуң району эргелекчизи Вик-тор Долгорович Анай-оол, Улуг-Хеминиң Хендерге чели чыл школа-зынын директору Николай Кавий-оол, ВЛКСМ обкомунун сектор эрге-лекчизи С. Б. Мучаев болгаш э-келер-даа боттарының өөредилге-зин Абаканын башкы институтун заочный салбырында чедишкенин уламчылал турарлар.

Мынчанга заочный өөредилге болза, область школаларыга мер-гежилдиг башкы каалдарын хөйү-биле белекээр чоруктуң нити системазынга ам быжыг болгаш хөй чери эжелеп шыдаан.

Ындыг болза-даа, ол чугула херекти шын эвес тургусканың улус өөредилге органдарының профивилет, комсомол организация-ларының талазындан олче кичээң-гей салбайн келгенин уламы-биле заочный өөредилгениң түнелди-ри ам-даа прахта-ла четпес бо-луп турар. Башкы училищениң заочный өөредилгези тускый орту-мак башкы эртемин кавдыг-бир

чылдагаан-биле чедишп ап шыда-вайн барган өштерини ону чедишп алыр чоруунга дуузалар сорулгалыг. Заочный өөредилгеге хаара тутунган студентилерге тургузар негелең шуут өөренип турар студентилерге тургузар негелең бичи-лаа куду эвес. Башкы учи-лищелериниң заочный өөредилгезиниң өөредилге программалары бол за, анаа өөрөңзе чогур студент кижи бот кичээл-биле хун-бүрү үзүк чок, шыңгы ажылдаан тур-гар кылдыр чогаатынып тургустунган.

Ынчаарга чамтык элээн хөй заочник студентилер ону соора кө-рүп, чып болуп турарлар. Учили-щеге шуут өөренишаан тургаш, 36 неделяның дургузунда өөрөңзе чогур материалды олар чайгы дөрт неделялыг сессияның дургу-зунда шингээдиң шыдаптар бис кылдыр бодап турарлар. Дыка хөй заочниктер сессияга мырндай-ла белектел чок келир ийке, а чам-дыктары шуут-ла келбейн турар-лар. Бо өөредилге чылында кышкы сессияга 550 кижиниң чүгле 280-нү көзүп киришкен болгаш шы-галдалары 75-ле кизи дужаган.

Заочниктерниң элээн хөй кезиниң өөредилгезиниң шынары кон-чүгү куду. Эрткен өөредилге чы-лында заочниктерниң 40 хуузу да-раазының курстарыне шилчөвөй барган. Чамтык заочниктер каш чылы улаштыр чангыс-ла курска тапталышаан, ыңчанга кандыг-даа депшиле чок, бүгү назымда студент болур ужура таваржып турарлар. Ынчанга Эрэйн район-да эш Сергей Бай-Тайында эш Чан-за, Тес-Хемде эш Адак-оол дээр ышкан башкаар каш чылды улаштыр бирги курска таптан

көлгөни биле училищениң өөредил-гезинден казытканнар.

Контроль ажылдарының күөсеп-де-зи база-ла тергип чугула ужу-рудузалыг херек деп билээ чогур. Оларны бажыңга хамык-ла чугула-чугула материалдарын дүштүр холбаштырып туруп, бажырыч-чалы-биле сирпидип күөседири ужу-рулуг турган болгаш олар заочниктерниң боттарының билинин хы-налдазы, а башкаларга болза, тус-тус студентилерниң бот-ажылының шынарынга шын демдекти тургу-зарынын үндөзини болур ужурулуг-таа турган. Ынчаарга чамдык за-очниктер, чок болза, шуут-ла күө-сетпейн турар ийке, ол ындыг түвектиг ажылдан кангы чүгү-даа бол чарлып алыр-дыр 1-эн ышкан, контроль ажылдары чүгле сессия чоруп турарынын үезинде бакка-сокка күөсепти каары-биле өйлө-жиш турарлар. Ынчанга контроль ажылдарының улга шынары шак ыңчалдыр кудулап, ыңдыг кадык эвес практиканың ужурудан оларны сүүзүп ала-чагаар хайлып турар дээрли тодаргай дыр.

Хамык ужуру чүгле заочниктер-ниң боттарында эвес болбайн аан.

Областың болгаш райондарың улус өөредилге кидилтеринин та-лазындан башкыларның заочный өөредилгезиниң организациязынга мырнай-ла окта четпес киржил турар. Олар колдуунда-ла ында-даа наити характерлиг дужаал, айткышкынар үндүрүп каары-биле өйлөжиш турарлар. Педагогиктиг чогур өөредилгени чедиң албаан бүгү башкыларга хамаарыштыр заочный өөредилгени ыявалы ча-орудар дугайында чазактың докта-лы областы амгыча чедир күөсө-тирмейн турар. Областың школаларында башкының чогур өөредил-гезин дооспаан 60 ажык башкы-лар мынчага чедир-ле башкалы-шаан ийке оларның хөй кезин заочный өөредилгеге хаара тутун-маан.

Ынчаарга чамдык башкылар өө-ренип турар болзажок, олар ботта-рынга негелдени кошкан салып ту-рар болгаш оларның өөредилгезинде кандыг-даа контроль чок: олар чүгле боттарының дужун харанып, кичээлдээр кизи кичээлден, кичээлдевени анаа-ла сула студент болуп чоруурлар. Заочник баш-кыларның өөредилге планынын күөсеп-тез райондарың улус өөредилге кидилтеринин ажыл-дакчылары-даа, облононуң инспек-торлары-даа сонугавайн турар. Олар заочниктерин өөредилгезин мырнай-ла тооп херексөвейн ту-рарлар. Улус өөредилгезиниң ор-ганнары-даа, школаларын дикр-торлары болгаш эргелекчилери-даа боттарының заочниктерни казыты-ны үнгенин-лаа, багай өөренип турарын-даа билбейн турар бол-гаш анаа-ла либеральдыг өзү-биле көрүп эртирип турарлар.

Областың Каа-Хем, Таңды, Бич-Хем болгаш Сут-Хөл районнарың заочниктерин кышкы акзамен-ниң сессияларын болбайн барган. Ол районнарың улус өөредилге кидилтериниң эргелекчилери эш-тер Немоняшты, Михайлюк, Яков-лев, Балчыр оларның башкылар-ның заочный өөредилгезиниң хер-ээпге ол ыңдыг харыссалга чок байдалын чүгүн биле тайылбырлап болурул? Ону чүгле оларның өөдө-жөк шүшпөн, олутвай болгаш ажыл ишлери чөгү чок байдалы-биле тайылбырлап болур.

Заочник башкыларын элээн хөй профивилетиниң кижигүнү болгаш 90 хуузу комсомолчулар болуп ту-рунда, күрүне албан черлериниң ажылдакчыларының профивилет обком (даргазы эш Козлова), ВЛКСМ обком (оон секретарь-ле-ри эштер Алдын оол, Мохов, Па-кина), ВКП(б) обкомунун пропаган-да, агитация кидилтериниң школа сектору-гаа болза (эргелекчизи эш Маньолов), ол чугула херектин у-ру-тулгазындан шуут-ла дашкаар ту-

руп турарлар деп дидим-биле чугаалап болур. Кыжи бодаарга, заочник башкыларның өөредилгези дээш, оларнын талазындан база-ла чугула сонугагалды илередиң, чо-гуур сагыш салгышкынын тургус-кан турар ужурулуг ышкан-тыр. Шынын сөглөөргө, ол организаци-лар ул чугула херекче амдызын-да бичи-даа күженишкени болбайн турар болгаш анаа боттары-ның хайгааралын мынчага тып ча-дааннар.

Ол бүгү четпестер башкы учи-лищезиниң болунга база чугаажок хамаарың апар дээрзин билдин-дир болбайн-аан. Педучилищеге за-очниктерни өөредилгениң болгаш методиканың эргекчү чугула ли-тературалары-биле прахта-ла четпес хандырып турар.

Ам заочниктерниң мурнунда өөредилге чылынын эң-не харын-салгалыг үези келген. Эртн турар өөредилге чылында заочник-студентилерни кылып келген бот-ажылының түнелин үндүрүп, ооң-биле чергелештир, келир өөредил-ге чылында уткуштур оларның че-дишкенин бот ажылын белекээр сорулга-биле бо чылдың июль 10-дан июль 10-га чедир үениң дургу-зунда Кызыл хоорайга лабора-тория—акзамениң чайгы сессия болуп эртер. Ынчанга дараазы-нын кураунче шилчигениң болгаш училищени доозуп үнерини күрү-не акзаменине эки белеккенди заочник бүрүзүнүн амгы хүндүлүг хүлөөлгези ол. Ам улус өөредил-гезинин органдары болгаш проф-ивилет, комсомол организациалары заочниктерниң болур деп турар чайгы сессиянын бедик организаци-ыг, идея-теоретиктиг дөңөлгө эртирер талазы-биле тус-тус заоч-ник башкыларга, башкы училищезинге бүгү талавың боттут дуза-ламчызын көргүсө чогур.

И. ЛОМАКИН,
Кызылдың башкы училищениң директорунуң оралкычы.

Дөрт күрүнелерниң даштыкы херектер министрлериниң оралакчыларының баштайгы чөвүлөл хуралы

ПАРИЖ. (СЭТА-ның тускай корреспондентинин). Май 28-те дөрт күрүнелерниң даштыкы херектер министрлериниң оралакчыларының 62 дугаар баштайгы чөвүлөл хуралы болган. Хуралды Великобританиянын төлөөлөкчиси Дэвис бардаалан.

ССР-ниң төлөөлөкчиси Громыко май 25-те хуралга кылган бодунуң меделелинги Атлантика пактызының болгаш өскө чөвүлөл америк шериг баазаларының дугайында айтырымны ээрбей тургашты Европада нарыдашкыны узутууар дугайында болгаш дөрт күрүнелерниң арасында харылааларыны экижер дугайында чугаалап болбас деп чүвени көргүскөн. Чүге дээр, бо пактыны чары болгаш бо баазаларны тургузуу Европада байдалдың чидиктеринин барыны талаагы үш күрүнелер-биде Совет Эвилелиниң арасында харылааларының баксыраарының кол чылдаганы болур. Ону барымдалап, тайбынны хандырарының шийтирелининиң чүгүлдү-чугула айтырымларын министрлер Чөвүлөлү көргөн турары күзөл турар. СССР-ниң төлөөлөкчиси Атлантика пактызының болгаш америк шериг баазаларының дугайында айтырымны хуралдың чугаалажыр айтырымны кирирени санат турган болгаш санат турар, мону чугаалашпай тургаштың министрлер чөвүлелиниң сессиязын чыгдырган херек чок.

Бо хуралда Дэвистин чугаазы болза, барыны талаагы күрүнелерниң чазактары совет саналга шуут удурларыны уламчылашпашан турарын көргүскөн. Бүтү делегитин Европада нарыдашпай байдалының өзүлү чылдаганынын узутууар боттарының тура чонун болгаш туруп турар байдалды боттарынын агрессия сорудгаларына артырар күзөлдүн олар база матап көргүскөн.

«Атлантика пактызының болгаш америк шериг баазаларының дугайында чүтү хун айтырымга кирген турарын болдуруп шыдаас бол» — деп Дэвис чугаалап. Джессеп баштайгы партия олар Дэвистин меделели-биле бергелештир чүтү-даа немеш шыдаас бис деп меделдөөр.

Дэвисте харылавышпашан, СССР-ниң төлөөлөкчиси Громыконун чугаалааны: —Атлантика пактызының болгаш америк шериг баазаларының дугайында айтырым талаагы-биле совет саналды чүтүлүп алырын болдурупс деп үш күрүнелерниң төлөөлөкчилериниң оралакчыларынын мыйраы болдумас деп чүвени совет төлөөлөр каш удаа айтып турган. Бо айтырым талаагы-биле үш күрүнелерниң тургуштары-биле канчал-даа чөпшөрөкчү шыдаас бис. Атлантика пактызының дугайында айтырым даштыкы херектер министрлериниң чөвүлөл хуралына чугаалажыр айтырым эвес деп Дэвис меделеп турар. Чүге чугаалажыр айтырым болбас деп чүвени шырыдай билдимес. Бо талаагы-биле удурлангыш болуп чорууту деткин турар бис.

Атлантика пактызы агрессияга удур утланган болгаш ону чары калды бир «камгалап» талаагы-биле бодал болур дээр дугайында Дэвистин анза-ла бир хоовун чугаазының талаагы-биле Громыконун чугаалааны:

—Дэвистин бо чугаалары мыйраы барымдаа чок болгаш калдыг-даа уткашынарын шыкканга. Бо пактыга үндө-валээш тургустунган агрессия пакты болгаш агрессия бөлүгүлөөшнин агрессияга удур утландырган туруп болбас. Барыны талаагы үш күрүнелер аңа үндө-валээшнин алгаштың чаа дайыга белеткел талаагы-биле, Германияның чөвүлөл дүжүр дугайында Потсдам дугу-кулгазынын талаагы-биле боттарының күзөлгелерин каржызы-биле уретишпашан, герман милитаризми тортуң-дүр талаагы-биле хемчеглер чорудуп турары Атлантика пактызы калдыг агрессияга удур утландыгы АКШ-ка, Великобританияга, Францияга кым даа кыянмай турда-ла Атлантика пактызын «камгалап» кылдыр чаралашпашан узутуу чүтү? Бир эвес ол пакты Совет Эвилелинге болгаш улус демократиязының республикаларына удур утланган болуп турда Атлантика пакты-

зының «камгаладыг» характериниң дугайында калдыг чугаа үнүп болур боор, бо дугайында АКШ-та, Великобритания, да болгаш Францияда хөй-хөй ичкилер ажы-биле чугаалап, бижип турар.

—Үш күрүнелерниң чазактары совет төлөөлөкчиниң меделелини министрлериниң Чөвүлөл хуралында дугайында белен, харын-даа Атлантика пактызының «тайбын» характериниң дугайында айтырым талаагы-биле тайылып бээрине-ге белен деп Дэвис меделеп турарын Громыко дапкырлап чугаалаан. Бир эвес үш күрүнелерниң чазактары совет төлөөлөкчиниң меделелини дугайында белен болгаш бо айтырым талаагы-биле бодунуң туруш байдалын илеретип чугаалаарына белен болза, чогуур чүтүлдү чөвүлөл хуралдың чугаалажыр айтырымына кирир дугайында болгаш бо чүтүлдү дугурушпашан чүтүлүп бергешти министрлер чөвүлелинге дамчыдып бээрине совет саналга удурларыны калдыг барымдаа барылгыч? Манса кандай-да барымдаа чок деп санап турар бис. Үш күрүнелерниң чазактары бо айтырымны шыныгы чугаалажырын күзөлдү турарын, харын министрлер Чөвүлелиниң сессиязына бо айтырым талаагы-биле калдыг бир биче уткалыг меделелдер-биле ону доозуп кылырын күзөлдү турарын силерниң меделелдеринер көргүзүп турар-дыр.

ССР-ниң төлөөлөкчизинге удурланып чадап калган, Джессеп Чөвүлөл хуралды чугаалажыр айтырымдан чартыктыр оралакчылыкшыны база катеп дапкырлап, чугаалажыр айтырымга чүтүлдерниң таарыштыр тургустунганын көрүнүп сүмөлдөө.

Джессепке харылавышпашан, Громыко чугаалажыр айтырымдарының чүтүлдериниң таарыштыр тургустунган чүрүмүн болгаш өскө-даа ийи дугаар чөвүлөлү айтырымларын чугаалажыры мыйраы айдык чок болгаш утка-шыры чок дээр дугайында СССР-ниң төлөөлөрүнүн каш удаа меделелини аңа сагындырган.

АКШ-тың чааа министрлер Чөвүлелиниң сессиязына киририне белен болгаш ону чыгдырыгына чогуур хем, чегелери ап чорудар дээр дугайында Джессептиң бадыткалыгына хамаарыштыр Громыконун чугаалааны:

—Бистерге бо дугайында чактыс меделелдер чөвүлөлүк чок. Бизди меделелдерни Джессептен-даа болгаш америк чазааның өскө-даа тускай төлөөлөкчилеринден эвээш эвези динчаан бис. Бичаарга ол меделелдер болза, бизтиң чөвүлөл хуралдарымыска чугаалажыр турар айтырымга АКШ-тың чазаның чөвүлөл хуралында чыдагып турар тургуш-бодалдары-биле ийити чүтү-даа чок болуп турар. Чижектерге үндө-валээшпашан ам туруп турар байдалды шыны-биле алырга мынды болуп турар. АКШ-тың төлөөлөкчизи манса, төгерик стол доландыр чөвүлөл хуралга министрлер Чөвүлелиниң сессиязына АКШ-тың чааа киржири белен деп турда-даа, бодунуң чорудулгалары, аажы чагы-биле, чугаалажыр айтырым талаагы-биле чугаалажымышкыны үзөр деп турар. Үш күрүнелерниң төлөөлөкчилери Атлантика пактызының болгаш америк шериг баазаларының дугайында айтырым талаагы-биле министрлер Чөвүлелиниң сессиязына меделеп кылырына чөпшөрөп, оозу-биле биске чамдык «дүжүп берилиш» бөрүнис ол деп меделеп турар. Бизди меделелдерниң өртөз чүтү-даа четпес, чүге дээр, олар херек кырында ажы-биле каржып турар. Чаа дайынын айылыны чайладыр соруга-биле совет чазаа дөрт күрүнелерниң чөпшөрөкчюлүгү болгаш чөпшөрөкчюлүгү кызыр дугайында болгаш Атлантика пактызының болгаш америк шериг баазаларының дугайында айтырымны көр саналды кирип турар. Бир эвес үш күрүнелерниң чазактары бизди байдалды күзөп турар чүве болза, тайбынны болгаш Европада айыл чок чорукту тургузар байдалды көрүп турар бизтиң саналымыска чүге катышпай турарды, АКШ-тың чааа ол саналдарга катышпай турар. Бичаарга олар тайбынны быжыгылары, Европада байдалды экижидери болгаш дөрт күрүнелерниң арасында харылааларыны экижидериниң талаагы-биле ийити чүтү-даа чок өскө плангы болуп турар.

Моон-биле хурал хагдынган.

Барыны Германиянын чону катеп боо чөпшөрөкчюлүгүне удур

БЕРЛИН. АДН агентелиниң меделээни-биле алырга, боннун «парламентизин» бир каш неделелер мурдунда хуулоп алганы хоойлу Эзугаар, генералдар болгаш Гиттерниң эң чоок аякыда чылары турганар ай санында хөй түңгү пенсияны ал турар.

Фашист «социалист» империя партиязының даргазы—450 маркты, база бирөөн—айда 1300 маркты ап турар. Пенсия ап турарларның арасында гиттерни кол проруктор турган Релер, Гиттерниң бодунуң канцелериниң начальниги Мейсер болгаш полковник турган Оскар фон Гинденбург олар бар.

Моон-биле хурал хагдынган.

«Кова симбун» солунуң меделээни болза, Дзержинский прогрессивтик театр бөлүү чуртка көргүзүлгө көргүзүп чоранынын үзүндө бүтү талаагы тайбынның керээзин чарар дугайында негелдениң адаанга ат-салышкынының чылдазы чедишкенин-биле үргүлчүлүп турар.

Ренго дусин агентелиниң меделээни-биле алырга, бүтү талаагы тайбынның керээзин чарар дугайында негелдениң адаанга май 10-га чедир Азмон прфектурада 27.388 ат-салышкыны чыгдынган. Ямагата прфектурада бүтү Япониянын башкылар эвилелиниң салгыры май 12-ге чедир ол негелдениң адаанга 5620 ат-салышкыны чыгган.

«Кова симбун» солунуң меделээни болза, Дзержинский прогрессивтик театр бөлүү чуртка көргүзүлгө көргүзүп чоранынын үзүндө бүтү талаагы тайбынның керээзин чарар дугайында негелдениң адаанга май 10-га чедир Азмон прфектурада 27.388 ат-салышкыны чыгдынган. Ямагата прфектурада бүтү Япониянын башкылар эвилелиниң салгыры май 12-ге чедир ол негелдениң адаанга 5620 ат-салышкыны чыгган.

«Кова симбун» солунуң меделээни болза, Дзержинский прогрессивтик театр бөлүү чуртка көргүзүлгө көргүзүп чоранынын үзүндө бүтү талаагы тайбынның керээзин чарар дугайында негелдениң адаанга май 10-га чедир Азмон прфектурада 27.388 ат-салышкыны чыгдынган. Ямагата прфектурада бүтү Япониянын башкылар эвилелиниң салгыры май 12-ге чедир ол негелдениң адаанга 5620 ат-салышкыны чыгган.

«Кова симбун» солунуң меделээни болза, Дзержинский прогрессивтик театр бөлүү чуртка көргүзүлгө көргүзүп чоранынын үзүндө бүтү талаагы тайбынның керээзин чарар дугайында негелдениң адаанга май 10-га чедир Азмон прфектурада 27.388 ат-салышкыны чыгдынган. Ямагата прфектурада бүтү Япониянын башкылар эвилелиниң салгыры май 12-ге чедир ол негелдениң адаанга 5620 ат-салышкыны чыгган.

«Кова симбун» солунуң меделээни болза, Дзержинский прогрессивтик театр бөлүү чуртка көргүзүлгө көргүзүп чоранынын үзүндө бүтү талаагы тайбынның керээзин чарар дугайында негелдениң адаанга май 10-га чедир Азмон прфектурада 27.388 ат-салышкыны чыгдынган. Ямагата прфектурада бүтү Япониянын башкылар эвилелиниң салгыры май 12-ге чедир ол негелдениң адаанга 5620 ат-салышкыны чыгган.

«Кова симбун» солунуң меделээни болза, Дзержинский прогрессивтик театр бөлүү чуртка көргүзүлгө көргүзүп чоранынын үзүндө бүтү талаагы тайбынның керээзин чарар дугайында негелдениң адаанга май 10-га чедир Азмон прфектурада 27.388 ат-салышкыны чыгдынган. Ямагата прфектурада бүтү Япониянын башкылар эвилелиниң салгыры май 12-ге чедир ол негелдениң адаанга 5620 ат-салышкыны чыгган.

«Кова симбун» солунуң меделээни болза, Дзержинский прогрессивтик театр бөлүү чуртка көргүзүлгө көргүзүп чоранынын үзүндө бүтү талаагы тайбынның керээзин чарар дугайында негелдениң адаанга май 10-га чедир Азмон прфектурада 27.388 ат-салышкыны чыгдынган. Ямагата прфектурада бүтү Япониянын башкылар эвилелиниң салгыры май 12-ге чедир ол негелдениң адаанга 5620 ат-салышкыны чыгган.

«Кова симбун» солунуң меделээни болза, Дзержинский прогрессивтик театр бөлүү чуртка көргүзүлгө көргүзүп чоранынын үзүндө бүтү талаагы тайбынның керээзин чарар дугайында негелдениң адаанга май 10-га чедир Азмон прфектурада 27.388 ат-салышкыны чыгдынган. Ямагата прфектурада бүтү Япониянын башкылар эвилелиниң салгыры май 12-ге чедир ол негелдениң адаанга 5620 ат-салышкыны чыгган.

«Кова симбун» солунуң меделээни болза, Дзержинский прогрессивтик театр бөлүү чуртка көргүзүлгө көргүзүп чоранынын үзүндө бүтү талаагы тайбынның керээзин чарар дугайында негелдениң адаанга май 10-га чедир Азмон прфектурада 27.388 ат-салышкыны чыгдынган. Ямагата прфектурада бүтү Япониянын башкылар эвилелиниң салгыры май 12-ге чедир ол негелдениң адаанга 5620 ат-салышкыны чыгган.

«Кова симбун» солунуң меделээни болза, Дзержинский прогрессивтик театр бөлүү чуртка көргүзүлгө көргүзүп чоранынын үзүндө бүтү талаагы тайбынның керээзин чарар дугайында негелдениң адаанга май 10-га чедир Азмон прфектурада 27.388 ат-салышкыны чыгдынган. Ямагата прфектурада бүтү Япониянын башкылар эвилелиниң салгыры май 12-ге чедир ол негелдениң адаанга 5620 ат-салышкыны чыгган.

«Кова симбун» солунуң меделээни болза, Дзержинский прогрессивтик театр бөлүү чуртка көргүзүлгө көргүзүп чоранынын үзүндө бүтү талаагы тайбынның керээзин чарар дугайында негелдениң адаанга май 10-га чедир Азмон прфектурада 27.388 ат-салышкыны чыгдынган. Ямагата прфектурада бүтү Япониянын башкылар эвилелиниң салгыры май 12-ге чедир ол негелдениң адаанга 5620 ат-салышкыны чыгган.

«Кова симбун» солунуң меделээни болза, Дзержинский прогрессивтик театр бөлүү чуртка көргүзүлгө көргүзүп чоранынын үзүндө бүтү талаагы тайбынның керээзин чарар дугайында негелдениң адаанга май 10-га чедир Азмон прфектурада 27.388 ат-салышкыны чыгдынган. Ямагата прфектурада бүтү Япониянын башкылар эвилелиниң салгыры май 12-ге чедир ол негелдениң адаанга 5620 ат-салышкыны чыгган.

Тайбынның Пактызы дээш! Япониянын тайбын камгалалының комитединиң кыйгыры

ШАНХАЙ. Токиодан медеэни Эзугаар алырга, май 11-де Японияда тайбын камгалалының шимчээшкениниң илде-милтилериниң хуралы болуп өрткөн. Аңа демократтыг организацияларыны 60 ажыг төлөөлөкчилери кирип өрткөн деп тайбын камгалалының комитеди меделдөөн. Хуралга Японияга хамаарышкан айтырымны тайбын арга-биле шийтирлээр дугайында совет санал дугайында айтырымы. Японияда тайбын шимчээшкениниң күштөлүп турарынын дугайында болгаш беш улуг күрүнелерниң арасында Тайбынның Пактызын чарар дугайында Тайбынның Бүтү-делегей Чөвүлелиниң кыйгырының адаанга болгаш бүтү талаагы тайбынның керээзин чарар дугайында негелдениң адаанга ат-салышкынының чылдазыны дугайында айтырымны чугаалашкан. Оон аңгыда ажыгынынын, хөвөөнө-көргөң, бичи уругларының болгаш инвалиттериниң ортузунда тайбын дээш шимчээшкениге хамаарышкан айтырымны чугаалашкан.

Хуралга хуулоп алган шийтирлээр айтырымы болза, Японияга хамаарышкан айтырымны тайбын арга-биле шийтирлээр дугайында Советтиң киргезе саналының шүгүмү, бүтү талаагы тайбынның керээзин чарар дугайында болгаш Японияны катеп боо-чөпшөрөкчюлүгүне удурлангып турар Япониянын улусунуң негелдени, а ол шыккан Азиянын улустарынын, оон иштинде чаа Кыдаттын улусунуң чүтүлдү харылап турар.

Хуралдан Япониянын улусунга кыйгыры үндүргөн. Мында чугаалап турары болза: «Японияны шериг баазасы кылырынычте угландырган болгаш өскө-даа ийи дугаар чөвүлөлү айтырымларын чугаалажыры мыйраы айдык чок болгаш утка-шыры чок дээр дугайында СССР-ниң төлөөлөрүнүн каш удаа меделелини аңа сагындырган.

Тайбынның Бүтү-делегей Чөвүлелиниң кыйгырының адаанга ат салышкынының янзы-бүрү чурттарда чылдазы

АВСТРИЯ
ВЕНА. Беш улуг күрүнелерниң арасында Тайбынның Пактызын чарар дугайында Тайбынның Бүтү-делегей Чөвүлелиниң кыйгырының адаанга 343.370 ат-салышкыны Венада чыгдынган.

ПОЛЬША
ВАРШАВА. Польшага тайбынның национал плебисцити доозулган. Польша улус тайбын дээш боттарының хайыккан сеткил-сагышын илеретип, беш улуг күрүнелерниң арасында Тайбынның Пактызын чарар дугайында дугурулганы чактыс эп-сеткилдиг деткээнер. Плебисцитин он чокчу түңгө-линде май 17-ден 26-га чедир Польшага 18.053.315 киши ат салган болектөөнөр чыгдынган.

ПОЛЬША
ПОЛЬША СТОКГОЛЬМ кыйгырының адаанга ат салганын бодаарга Тайбынның Пактызын чарар дугайында кыйгырының адаанга ат салышкыны оон хөй сангы болган.

АНГЛИЯ
ЛОНДОН. «Дейли уоркер» солунуң меделеп турары болза, Шотландиянын Орликтонда даг ажыкчыларының национал профваилелиниң чер-черде салгырынын күзүскен комитеттери шүгүмү беш улуг күрүнелерниң арасында Тайбынның Пактызын чарар дугайында Тайбынның Бүтү-делегей Чөвүлелиниң кыйгырының адаанга ат салган. Салгырылар бүрүзү ол кыйгырыны деткери-биле конференциялар организастан турар.

АНГЛИЯ
Эдинбургта бир муң ат салышкыны чыгган болгаш ам-даа 3 муң ат салышкыны болур деп турар.

АНГЛИЯ
Тайбын камгалалының Англия комитединиң июнь 9-тан 10-га чедир эртерер деп турары тайбын талаакчыларының национал конференциязыны төлөөлөрү чорудар күзөлдүнү дугайында меделеп янзы-бүрү организациялардан кээп турар.

ФРАНЦИЯ
ПАРИЖ. Франциянын департаменттериниң чамдык кол чөвүлелдери болгаш муниципалдыг чөвүлелдерниң хөй кези беш улуг күрүнелерниң арасында Тайбынның Пактызын чарар дугайында кыйгырыны деткир дугайында шийтирлээр хүлөөп алганын моң мурдунда меделдөөн.

ФРАНЦИЯ
«Юманите» солунуң май 24-те меделээни болза, уң кыйгырыны 13 ком. министрлер, бир социалисттер, РПФ-ниң (деголду партия) 12 кежигүннеринден, МРП-ниң бир кежигүнүнден, «катышкан чөвөн республикачыларыны» 4 кежигүннеринден болгаш 10 хамаарышпастан дан тургустунган Сена болгаш Уаза департаменттериниң кол чөвүлелдери чактыс үн-биле хүлөөп алган.

ФРАНЦИЯ
Жиронда департаментиде Сен-Мартен-де-Лей, Ланды департаментиде Люсанье, Буш-до-Рон департаментиде Сен-Марген-де-Кро, Коррез департаментиде

Иран болгаш өскө-даа хоорайларын муниципалдыг чөвүлелдери Тайбынның Бүтү-делегей Чөвүлелиниң кыйгырынын адаанга ат салышкыны болуп турар эвес, а ПАРИЖ. «Юманите» солунуң меделээни болза, Шер департаментиниң тайбын чөвүлелиниң шийтирлээр Эзугаар ол департаментиниң 2 муң төлөөлөрү Парижге июль 15-те болур тайбынның сүлдүгүн кирирлер. Олар Шер департаментиниң 200 муң чурткачыларыны ат салганы беш улуг күрүнелерниң арасында Тайбынның Пактызын чарар дугайында Тайбынның Бүтү-делегей Чөвүлелиниң кыйгырынын боллетенерин эк ээрлер.

Иран болгаш өскө-даа хоорайларын муниципалдыг чөвүлелдери Тайбынның Бүтү-делегей Чөвүлелиниң кыйгырынын адаанга ат салышкыны болуп турар эвес, а ПАРИЖ. «Юманите» солунуң меделээни болза, Шер департаментиниң тайбын чөвүлелиниң шийтирлээр Эзугаар ол департаментиниң 2 муң төлөөлөрү Парижге июль 15-те болур тайбынның сүлдүгүн кирирлер. Олар Шер департаментиниң 200 муң чурткачыларыны ат салганы беш улуг күрүнелерниң арасында Тайбынның Пактызын чарар дугайында Тайбынның Бүтү-делегей Чөвүлелиниң кыйгырынын боллетенерин эк ээрлер.

Иран болгаш өскө-даа хоорайларын муниципалдыг чөвүлелдери Тайбынның Бүтү-делегей Чөвүлелиниң кыйгырынын адаанга ат салышкыны болуп турар эвес, а ПАРИЖ. «Юманите» солунуң меделээни болза, Шер департаментиниң тайбын чөвүлелиниң шийтирлээр Эзугаар ол департаментиниң 2 муң төлөөлөрү Парижге июль 15-те болур тайбынның сүлдүгүн кирирлер. Олар Шер департаментиниң 200 муң чурткачыларыны ат салганы беш улуг күрүнелерниң арасында Тайбынның Пактызын чарар дугайында Тайбынның Бүтү-делегей Чөвүлелиниң кыйгырынын боллетенерин эк ээрлер.

Иран болгаш өскө-даа хоорайларын муниципалдыг чөвүлелдери Тайбынның Бүтү-делегей Чөвүлелиниң кыйгырынын адаанга ат салышкыны болуп турар эвес, а ПАРИЖ. «Юманите» солунуң меделээни болза, Шер департаментиниң тайбын чөвүлелиниң шийтирлээр Эзугаар ол департаментиниң 2 муң төлөөлөрү Парижге июль 15-те болур тайбынның сүлдүгүн кирирлер. Олар Шер департаментиниң 200 муң чурткачыларыны ат салганы беш улуг күрүнелерниң арасында Тайбынның Пактызын чарар дугайында Тайбынның Бүтү-делегей Чөвүлелиниң кыйгырынын боллетенерин эк ээрлер.

Иран болгаш өскө-даа хоорайларын муниципалдыг чөвүлелдери Тайбынның Бүтү-делегей Чөвүлелиниң кыйгырынын адаанга ат салышкыны болуп турар эвес, а ПАРИЖ. «Юманите» солунуң меделээни болза, Шер департаментиниң тайбын чөвүлелиниң шийтирлээр Эзугаар ол департаментиниң 2 муң төлөөлөрү Парижге июль 15-те болур тайбынның сүлдүгүн кирирлер. Олар Шер департаментиниң 200 муң чурткачыларыны ат салганы беш улуг күрүнелерниң арасында Тайбынның Пактызын чарар дугайында Тайбынның Бүтү-делегей Чөвүлелиниң кыйгырынын боллетенерин эк ээрлер.

Иран болгаш өскө-даа хоорайларын муниципалдыг чөвүлелдери Тайбынның Бүтү-делегей Чөвүлелиниң кыйгырынын адаанга ат салышкыны болуп турар эвес, а ПАРИЖ. «Юманите» солунуң меделээни болза, Шер департаментиниң тайбын чөвүлелиниң шийтирлээр Эзугаар ол департаментиниң 2 муң төлөөлөрү Парижге июль 15-те болур тайбынның сүлдүгүн кирирлер. Олар Шер департаментиниң 200 муң чурткачыларыны ат салганы беш улуг күрүнелерниң арасында Тайбынның Пактызын чарар дугайында Тайбынның Бүтү-делегей Чөвүлелиниң кыйгырынын боллетенерин эк ээрлер.

Иран болгаш өскө-даа хоорайларын муниципалдыг чөвүлелдери Тайбынның Бүтү-делегей Чөвүлелиниң кыйгырынын адаанга ат салышкыны болуп турар эвес, а ПАРИЖ. «Юманите» солунуң меделээни болза, Шер департаментиниң тайбын чөвүлелиниң шийтирлээр Эзугаар ол департаментиниң 2 муң төлөөлөрү Парижге июль 15-те болур тайбынның сүлдүгүн кирирлер. Олар Шер департаментиниң 200 муң чурткачыларыны ат салганы беш улуг күрүнелерниң арасында Тайбынның Пактызын чарар дугайында Тайбынның Бүтү-делегей Чөвүлелиниң кыйгырынын боллетенерин эк ээрлер.

Иран болгаш өскө-даа хоорайларын муниципалдыг чөвүлелдери Тайбынның Бүтү-делегей Чөвүлелиниң кыйгырынын адаанга ат салышкыны болуп турар эвес, а ПАРИЖ. «Юманите» солунуң меделээни болза, Шер департаментиниң тайбын чөвүлелиниң шийтирлээр Эзугаар ол департаментиниң 2 муң төлөөлөрү Парижге июль 15-те болур тайбынның сүлдүгүн кирирлер. Олар Шер департаментиниң 200 муң чурткачыларыны ат салганы беш улуг күрүнелерниң арасында Тайбынның Пактызын чарар дугайында Тайбынның Бүтү-делегей Чөвүлелиниң кыйгырынын боллетенерин эк ээрлер.

Иран болгаш өскө-даа хоорайларын муниципалдыг чөвүлелдери Тайбынның Бүтү-делегей Чөвүлелиниң кыйгырынын адаанга ат салышкыны болуп турар эвес, а ПАРИЖ. «Юманите» солунуң меделээни болза, Шер департаментиниң тайбын чөвүлелиниң шийтирлээр Эзугаар ол департаментиниң 2 муң төлөөлөрү Парижге июль 15-те болур тайбынның сүлдүгүн кирирлер. Олар Шер департаментиниң 200 муң чурткачыларыны ат салганы беш улуг күрүнелерниң арасында Тайбынның Пактызын чарар дугайында Тайбынның Бүтү-делегей Чөвүлелиниң кыйгырынын боллетенерин эк ээрлер.

Иран болгаш өскө-даа хоорайларын муниципалдыг чөвүлелдери Тайбынның Бүтү-делегей Чөвүлелиниң кыйгырынын адаанга ат салышкыны болуп турар эвес, а ПАРИЖ. «Юманите» солунуң меделээни болза, Шер департаментиниң тайбын чөвүлелиниң шийтирлээр Эзугаар ол департаментиниң 2 муң төлөөлөрү Парижге июль 15-те болур тайбынның сүлдүгүн кирирлер. Олар Шер департаментиниң 200 муң чурткачыларыны ат салганы беш улуг күрүнелерниң арасында Тайбынның Пактызын чарар дугайында Тайбынның Бүтү-делегей Чөвүлелиниң кыйгырынын боллетенерин эк